

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

16.03 – КМР. 466 “С” 2021.03.16. 017 ПЗ

НУБІП України

ГОНЧАРУК ДІМІТРИЙ

2021

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Факультет аграрного менеджменту

УДК

ПОГОДЖЕНО ЗАХИСТУ
Декан факультету менеджменту аграрного менеджменту діяльності
(назва факультету (ННІ))

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО
Завідувач кафедри адміністративного та зовнішньоекономічної діяльності
(назва кафедри)

Остапчук А. Д. (підпис) 2021 р.
Луцяк В. В. (підпис) 2021 р.

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему «Тенденції розвитку експорту-імпорту сільськогосподарської продукції між Україною та Республікою Білорусь»
Спеціальність 073 «Менеджмент»
(код і назва)

Освітня програма Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності
(назва)

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна
(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Гарант освітньої програми

Кандидат економічних наук, доцент Артиш В.І.
(науковий ступінь та вчене звання) (підпис) (ІПБ)

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи
Кандидат економічних наук, доцент Артиш В.І.
(науковий ступінь та вчене звання) (підпис) (ІПБ)

Виконала Гончарук Д.Ю.
(підпис) (ІПБ студента)

НУБІП України
КИЇВ – 2021

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Факультет аграрного менеджменту

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри адміністративного
менеджменту та зовнішньоекономічної
діяльності

Доктор економічних наук, професор

Лушняк В. В.

(підпис)

(підпис)

“ ” 2021 року

ЗАВДАННЯ

ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТУ

Гончарук Діні Юріївні

(прізвище, ім'я, по батькові)

Спеціальність

073

«Менеджмент»

(код і назва)

Освітня програма

Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності

(назва)

Орієнтація освітньої програми

освітньо-професійна

(освітньо-професійна або освітньо-наукова)

Тема магістерської кваліфікаційної роботи «Тенденції розвитку експорту-імпорту сільськогосподарської продукції між Україною та Республікою Білорусь» затверджена наказом ректора НУБіП України від “ 16 ” березня 2021 р. № 466 «С»

Термін подання завершеної роботи на кафедру

(рік, місяць, число)

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи:

Державної служби статистики України, звіти про експорт та імпорту сільськогосподарських товарів України та Республіки Білорусь.

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ ТА РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ
2. СТАН ЗОВНІШНІХ ВЗАЄМОВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ
3. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ АГРАРНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ

Дата видачі завдання “ 16 ” березня 2021 р.

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи

Артиш В.І.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Завдання прийняв до виконання

(підпис)

Гончарук Д.Ю.

(прізвище та ініціали студента)

НУБІП України

ЗМІСТ

ВСТУП 2

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ

УКРАЇНИ ТА РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ 4

1.1 Особливості розвитку зовнішньої аграрної торгівлі України 4

1.2 Принципи формування зовнішньоекономічної діяльності Республіки

Білорусь 10

1.3 Співпраця України та Республіки Білорусь 15

РОЗДІЛ 2. СТАН ЗОВНІШНІХ ВЗАЄМОВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА
РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ 19

2.1 Аналіз зовнішньої торгівлі між Республікою Білорусь та Україною 19

2.2 Привабливість Білорусі, як імпортера для України 21

2.3 Страхування національних економічних інтересів України
співробітництво з Республікою Білорусь 22

РОЗДІЛ 3. ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ

АГРАРНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ 32

3.1 Політичні відносини між Україною та Республікою Білорусь 32

3.2 Можливі санкції проти Республіки Білорусь 34

3.3 Опрацювання зовнішньоекономічної стратегії між Україною та
Республікою Білорусь 37

ВИСНОВКИ 44

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ 46

НУБІП України

ВСТУП

Відносини України та Республіки Білорусь майже завжди були ідеальними. Що Білорусь, що Україна мають розвинений агропромисловий комплекс і є взаємовигідними партнерами. Проте відносини іноді погіршувались, для прикладу це 2004 рік, коли новий президент України Віктор Ющенко спочатку зайняв досить жорстку позицію щодо режиму Лукашенка, зустрічей на високому рівні не було фактично до 2009 року.

На сьогоднішній день відносини між Республікою Білорусь та Україною є досить натягнутими. Це моя дипломна робота, і я надіюсь, що маю право висловити свою думку, а моя думка є такою, що даний президент Республіки злякався натиску з боку Російської Федерації і хоче припинити відносини з Україною, хоча для республіки ці відносини є економічно вигідними.

На даний момент Білорусь «начебто викрила двох шпигунів з боку України», хоча ніяких прямих доказів немає, Україна ж розуміє, що відносини з Білорусією є для нас «Ахілесовою п'ятою» адже через Білоруські кордони ми імпортуємо нафтопродукти російського виробництва і наш агресор може цим скористуватись. Зараз проводяться операції щодо покращення безпеки при перетині кордону. Дані відносини дуже змінюються і невідомо чим закінчаться, я не зможу передбачити майбутнє, проте проаналізувати дані минулих років і проаналізувати що може статися можу.

Цим і є актуальність даної теми, адже невідомо чим ці взаємовідносини закінчаться.

Об'єктом дослідження є річні звіти про імпорт-експорт товарами між Республікою Білорусь та Україною.

Предметом дослідження є імпорт-експорт сільськогосподарської продукції між Україною та Республікою Білорусь.

Метою роботи є дослідити тенденції розвитку імпорту-експорту сільськогосподарськими товарами між Білорусією та Україною,

систематизувати інформацію щодо цього питання, розробити практичні пропозиції для оптимізації даних економічних відносин.

Завданням роботи є

- Дати характеристику АПК України та Республіки Білорусь;
- Проаналізувати чим взаємовигідні дані відносини;
- Виявлення ризиків та проблем зовнішньоекономічної діяльності Республіки Білорусь та України;
- Викрити проблеми та переваги даних економічних відносин;
- Проілюструвати тенденції розвитку імпорту-експорту;

- На основі аналізу, розробити практичні рекомендації, щодо оптимізації вдосконалення розвитку імпорту-експорту сільськогосподарською продукцією між Україною та Республікою Білорусь.

Дипломна робота складається з: вступу, трьох розділів, що включають 9 підрозділів, висновків та списку літератури.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ ТА РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ

1.1 Особливості розвитку зовнішньої аграрної торгівлі України

Сучасне виробництво продукції аграрно-промислового комплексу встановлюється тенденціями зростанням собівартості кожного року. Це сприяє підвищенню цін, що тягне за собою яку проблему як імпортозалежність в даній сфері та загострення небезпеки у продовольстві. Невисокий рівень продовольчої безпеки формує зловживання владою та своїми обов'язками високопосадовій, малий обсяг внутрішнього валового продукту на душу населення, недостатнє фінансування нанотехнологій у сфері АПК та відсутність реального та дешевого кредитування. На рахунок кредитування Україна, на мою думку, взагалі заковтує себе, адже у нас є 40% чорнозему свігу, у нас є потужнів університети, які випускають висококваліфікованих спеціалістів в аграрній сфері, але мало кому вдається зайнятись землею, тобто відкрити бізнес в даній сфері, адже немає коштів, щоб відкрити ту саму ферму і почати займатись прибутковим ділом.

За свої 23 роки, я на власному досвіді побачила, що сільське господарство є найбільш прибутковою справою в Україні. Проте не розумію лише одного, чому наа Влада не може поставити нижчий поріг кредитування для аграрного бізнесу. От наприклад банк АТ КБ «ПриватБанк» дає лише 1 000 000 грн в рік для розвитку аграрного бізнесу, але це мізерні кошти, на той самий Джундир який коштує майже 5 000 000 грн. А якщо брати кредит, то під 12-18% річних, коли в голандії дається всього 2% річних, 2%.... Просто вдумайтесь в ці цифри і зрозумійте глибину цієї «фінансової ями» в якій ми заходимося.

На даний момент я працюю в аграрній сфері і хочу привести приклад, що є один відомий фермер. Корнеліс Хузінгха – голландець, людина, яка

приїхала з Голандії із кредитом, щоб побудувати ферму ТОВ «Кишенці» в Україні. Він проаналізував наш ринок сільськогосподарської продукції і зрозумів, що молочна галузь з роками падає, ферм все менше, кількість

колгоспів знижується, хоча земля є. Ми Україна – центр Європи, держава де є абсолютно всі природні умови та ресурси але ми ними не можемо скористатись. Мені якпо чесно, дуже соромно за нас. Якщо говорити

коротко, Кейнс (так його називають кодеги) відкрив ферму за кредитні кошти, доречі ферма на такому високому рівні, що до нього почали

приїздити всі фермери з України, аби побачити як він веде господарство. Як

укримує корів, як він переробляє відходи і як йому вдається заробляти великі кошти і робити благодійність для місцевих жителів.

Це один такий приклад з того, як наша держава турбується про свій стан ВВП, можливість збільшити державний бюджет завдяки експорту сільськогосподарської продукції та повністю задовільнити потреби українців.

Проте з роками картина із чисельністю фермерських господарств поступово зростає. Для загальної відомості хочу зобразити як саме збільшується кількість ферм на рисунку 1.1.

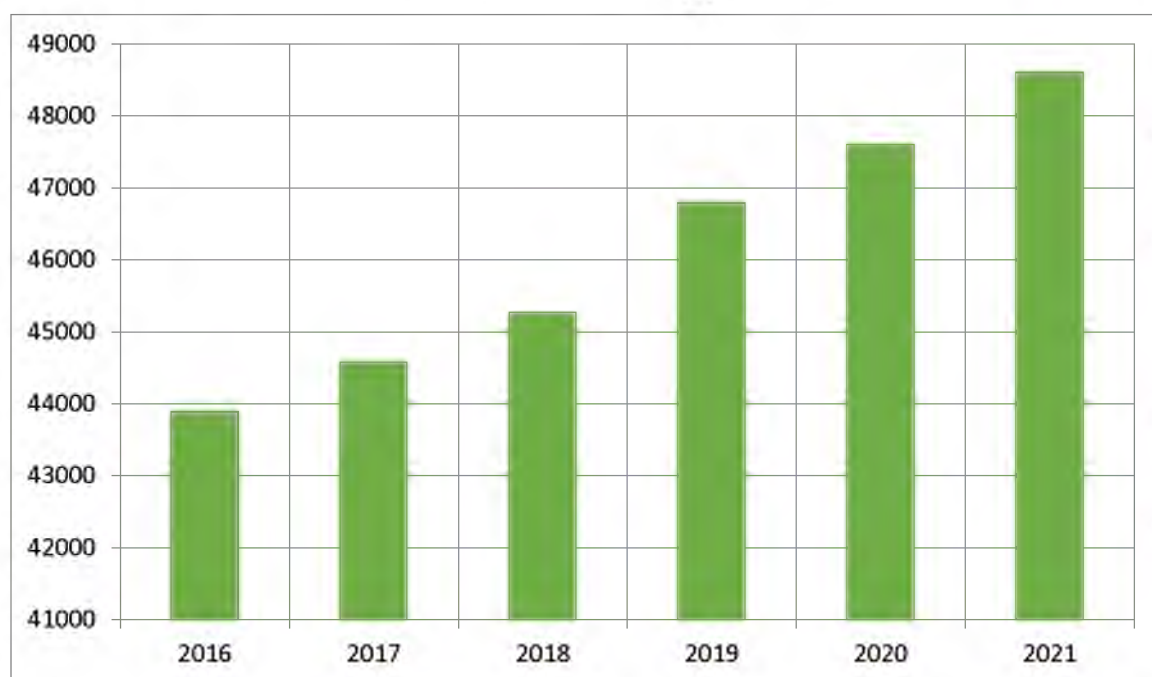

Рис 1.1 Кількість зареєстрованих фермерських господарств в Україні

Як видно із вищезазначеного графіку, кількість ферм зростає і це дійсно радує.

Аби сільське господарство було високоефективним потрібно вивести продукцію АПК на зовнішній ринок і збільшити обсяг експорту товарів аграрного сектору.

Експорт в Україні зараз не в задовільному стані, адже переважно ми імпортуємо сільськогосподарську продукцію. Ринки збуту країна втратила.

Фермерські господарства є важливою складовою держави і несе в собі великі плюси, такі як:

Збільшення робочих місць (зменшення рівня безробіття)

Виробництво продуктів харчування

Збільшення чисельності населення у селах

Є джерелом валютних надходжень в країну

Є основою зовнішньої торгівлі в Україні

Щодо експорту, то 2018 рік став другим дихання для експорту сільськогосподарської продукцією України. Адже відомо, що з 2008 – 2012 рік експорт с.г. продуктами зростав і дуже сильно, а от з 2015 по 2018 рік експорт значно скоротився і це був удар для країни.

Конкурентоспроможність української продукції створила швидке підвищення експорту і сприяла покращенню сальдо торгівлі. У 2018 році експорт товарами АПК склав 18,8 млрд. дол. США, а імпорт 5,5 млрд. дол.

США, сальдо було позитивним і становило +14,3 млрд. дол. США. Частка АПК в експорті становила 39,8%.

Серед сільськогосподарської продукції яка склала плюсове сальдо зовнішньої торгівлі значне місце зайняла кукурудза, олія соняшникова та пшениця, які склали профіцит 10,4 млрд. дол. США. Негативне сальдо сформували риба морожена і тютюнова сировина.

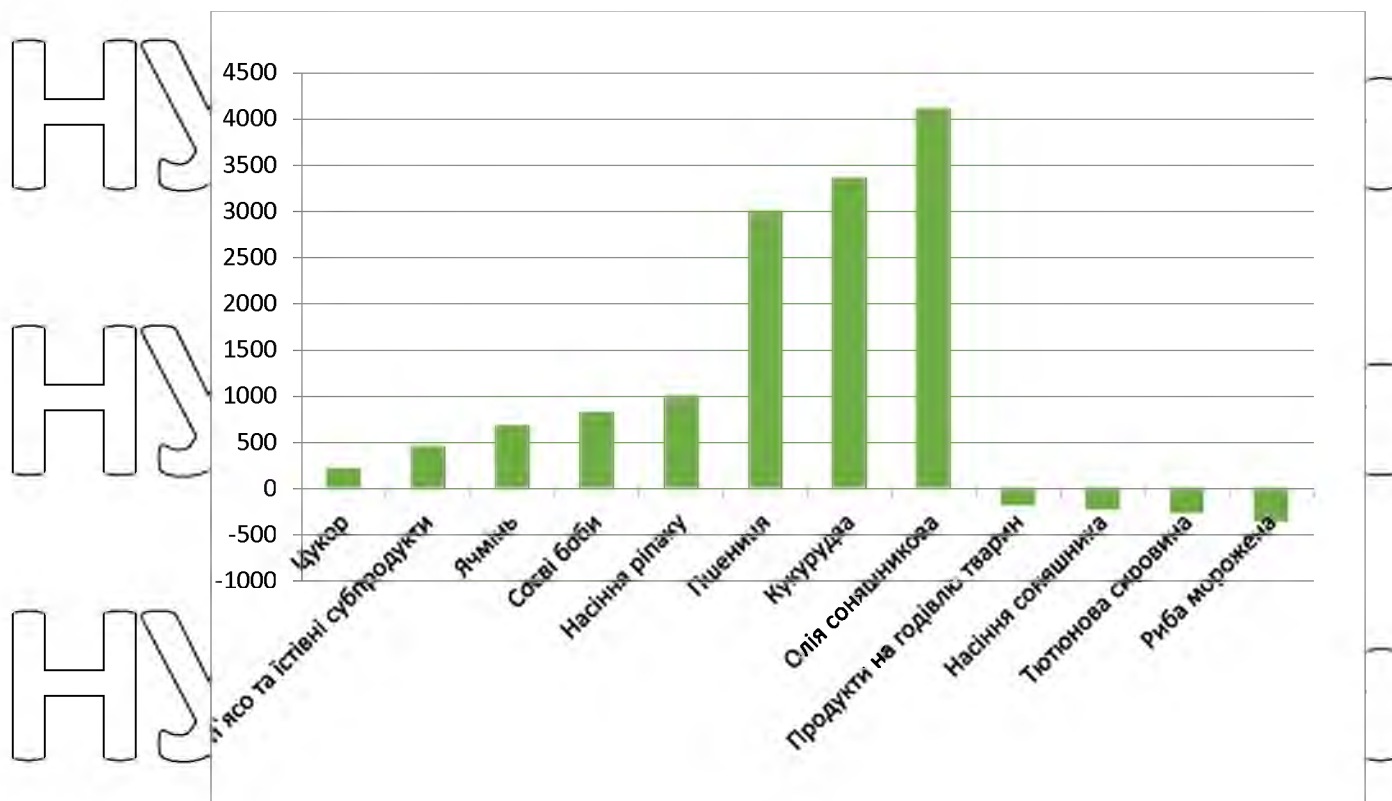

Рис 1.2 Товарна структура сальдо зовнішньої торгівлі України в 2018

р в млн. дол. США

Більше 56% валютної виручки від експорту сільськогосподарської продукції склали кукурудза (18,6%), олія соняшникова (21,8%) та пшениця (15,9%).

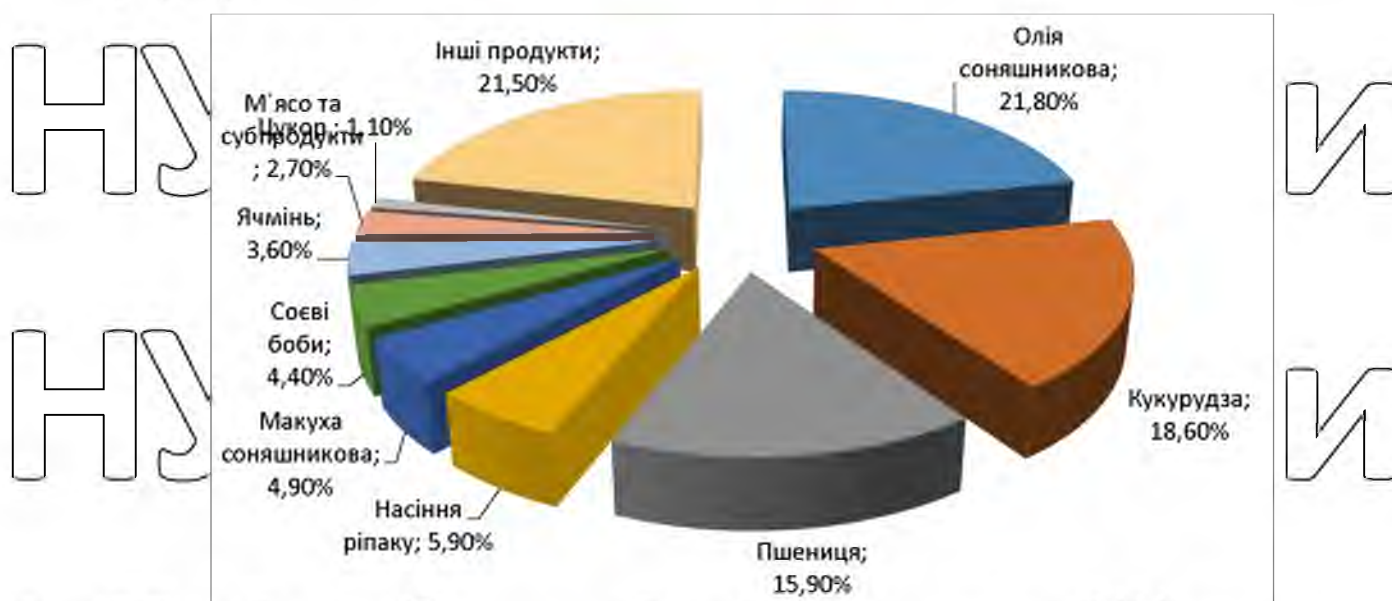

Рис. 1.5 Товарна структура експорту товарів АПК України в 2018 р

Щодо імпорту сільськогосподарської продукції, то морожена риба, насіння соняшнику, цитрусові та насіння тютюну імпортувались у великій кількості.

2018 рік став цікавий тим, що швидко збільшився експорт таких товарів, як жито – у 4,2 рази, капуста – у 2,4 рази, молоко – у 1.5 рази тощо.

До Білорусі експортувалось саме більше капусти. На рахунок імпорту, то зріс він на свинину, абрикоси, насіння льону, палмову олію, овес, борошно, помідори, патоку тощо.

За підсумкам 2019 року зовнішньоторгівельний оборот товарів і послуг зріс на 11 млрд. дол. США. Експорт сільськогосподарської продукції збільшився на 3,5 млрд. дол. тобто на 19% від 2018 року.

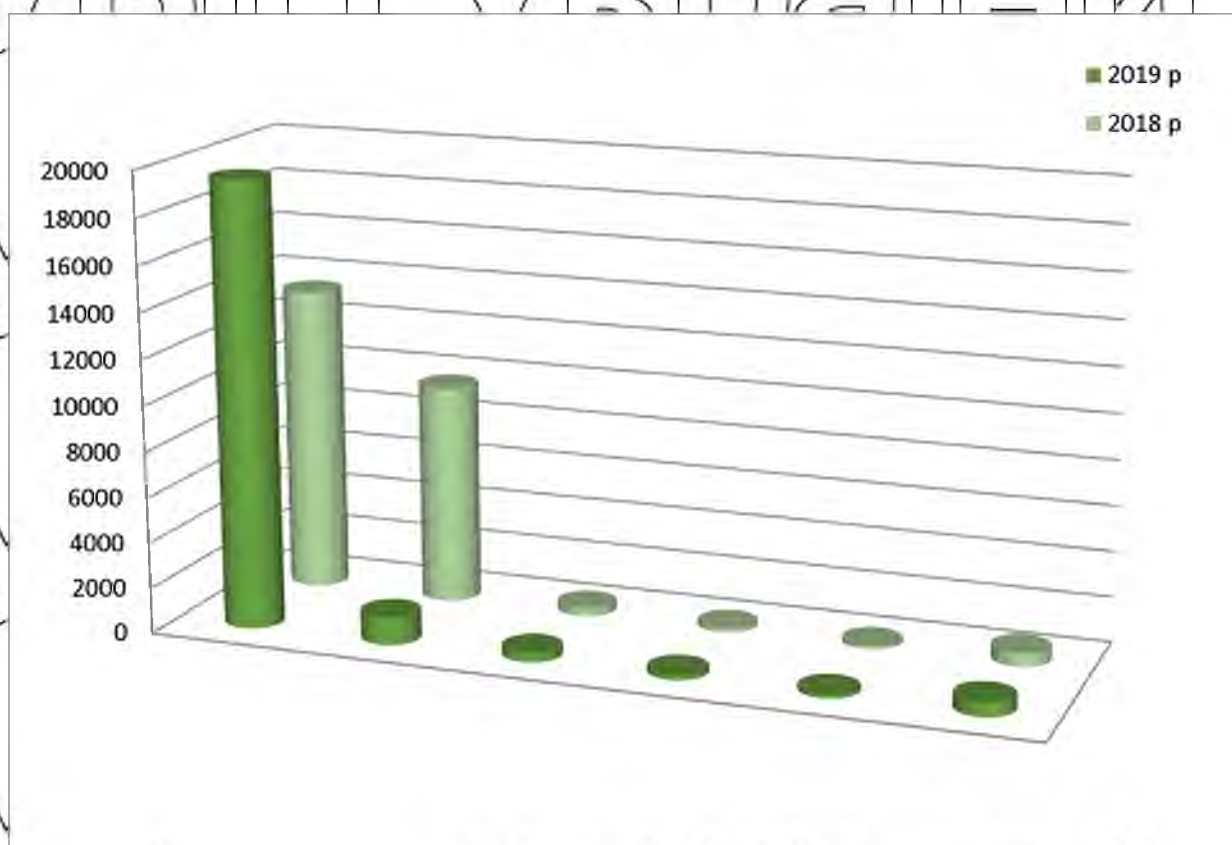

Рис 1.4 Порівняльна товарна структура експорту продукції АПК у 2019 р в млн. дол. США

Найбільше експорт зріс на зернові культури, якщо вказати в цифрах, то це на 2,4 млрд. дол. тобто на 33% більше ніж попередньому році.

Імпорт с.-г. товарів збільшився на 686,6 млн. дол.

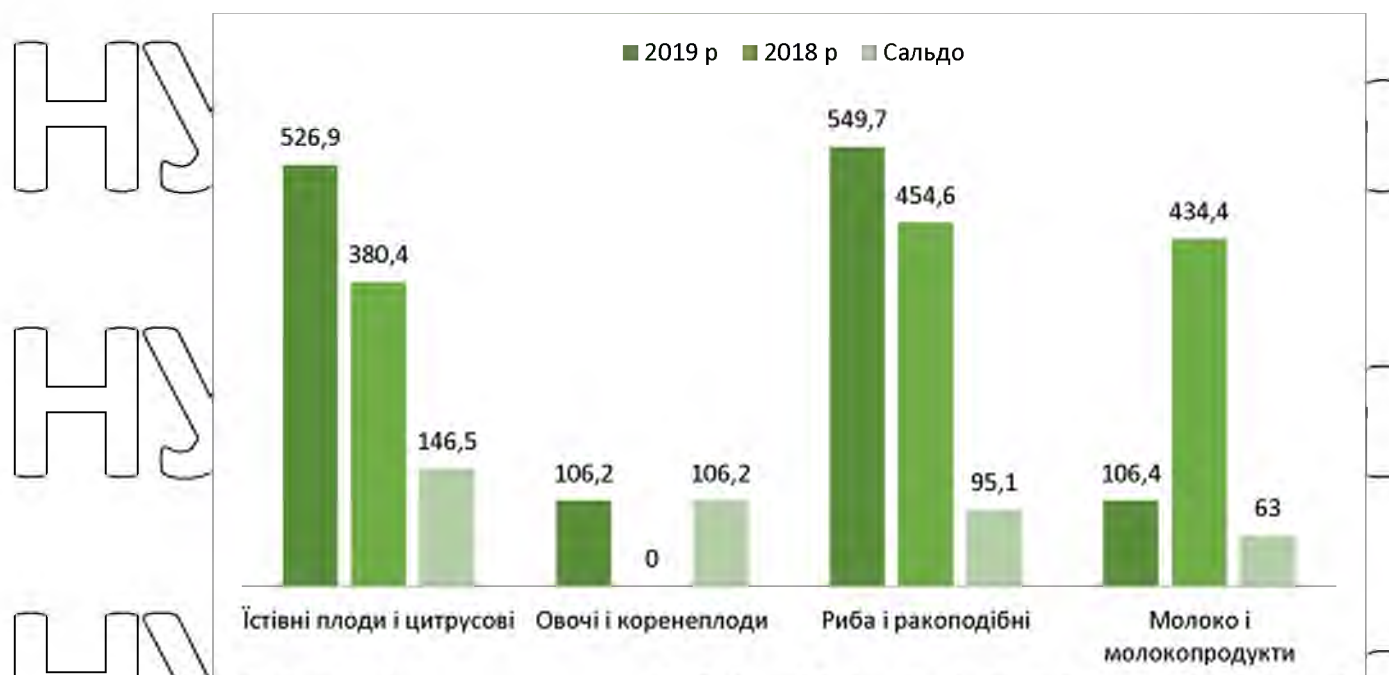

Рис 1.5 Порівняльна товарна структура імпорту товарів АПК у 2019 р в млн. дол. США

Як видно з Рисунку 1.5, що найбільше ми експортували рибу та ракоподібних, потім на другому місці їстівні плоди, горіхи та цитрусові, а на третьому місці молоко. Також ми почали імпортувати овочі та коренеплоди, хоча у 2018 році Україна повністю задовольнила потреби українців.

Не секрет, що у 2020 році сектор товарів АПК так і залишився основою зовнішньої торгівлі України. Частка експорту товарів АПК в загальному експорті склала 45%, а імпорту 12%.

Зміна імпорту та експорту товарів АПК України в 2020 році

Таблиця 1.1

Назва продукції	Експорт	Імпорт
Продукція тваринництва	Зменшився на 7% На 1,2 млрд. дол.	Збільшився на 17% На 1,3 млрд. дол.
Продукція рослинництва	Зменшився на 8% На 11,9 млрд. дол.	Збільшився на 11% на 1,9 млрд. дол.

Жири та Олія	Збільшився на 22% На 5,8 млрд. дол.	Збільшився на 11% на 280 млн. дол.
Готова продукція	Збільшився на 4% На 3,4 млрд. дол.	Збільшився на 13% На 2,9 млрд. дол.

Загалом імпорту зріс на 13% у 2020 році та досягнув позначки 6,5 млрд.

дол.. Зміну імпорту та експорту зображена у вищезображеній таблиці 1.1.

Як видно із таблиці 1.1 ми скоротили виробництво тваринництва і рослинництва. Це може пояснити лише дві ситуації. Перша, це збільшилися потреба населення України і потрібно імпортувати цю продукцію з інших країн, або ж держава зробила все те, щоб зменшилась кількість виробничих точок, а точніше фермерських господарств.

Найбільшими партнерами по зовнішній торгівлі є Європа, Азія, країни СНД та Африка.

1.2 Принципи формування зовнішньоекономічної діяльності

Республіки Білорусь

Республіка Білорусь – сусідня держава з розвинутим виробництвом, яка відома картоплею, тракторами і кількістю колгоспів. Нажаль зараз ситуація із сільським господарством в Білорусі значно погіршилась, проте експортувати свою продукцію білоруси не перестали.

За словами журналістів, громадян республіки «сільське господарство там ледве дихає». Проте Білорусь відома своїм транспортом, таким як МАЗ (Мінський автомобільний завод) та МТЗ (Мінський тракторний завод). Для 1990-2004 роки для України це була потужна сільськогосподарська техніка.

Білорусь активно займається лісництвом і експортує продукцію лісництва, так як 37% території держави складають ліси. Білоруські мінеральні та органічні добрива також мають місце в зовнішній торгівлі.

Найбільшими торговими партнерами для Білорусі є Російська Федерація 65% , друге місце посідає Україна 23,4% імпорту товарів.

Білорусь найбільше імпортує паливо-мастильні матеріали, ядерні реактори, котли, засоби надземного транспорту, окрім потягів, чорні метали, добрива, гуму, каучук, фармацевтичну продукцію, рибу тощо . Так як

Республіка Білорусь одержала свою незалежність в 1991 році вона стала

поліпшувати свій стан в зовнішній торгівлі. В продовж 30 років країна

пройшла тернистий шлях, після чого одержала визнання на міждержавній арені, стала сильною учасницею економічних, гуманітарних, культурних та

політичних світових процесів. За даний час Білорусь пережила все,

починаючи від того, що погіршився економічний стан через вільне

ціноутворення з'явилась проблема постачання паливно-мастильних матеріалів, сировини, металів та товарів з України, Росії та країн Центральної

Азії. Ціни на дані товари дуже стрімко зростали викликаючи багаторазове

підвищення вартості цих товарів.

В той момент також постраждало сільське господарство. Стрімко скорочувалось поголів'я великої рогатої худоби, фінансування колгоспів, значно скоротилось, багато фермерських господарств збанкрутувало. Проте

станом на 2020 рік можна сказати, що економіка країни поступово

покращується. На *рисунку 1.6* можна побачити як змінювалась зовнішня торгівля з 2010 по 2018 рік.

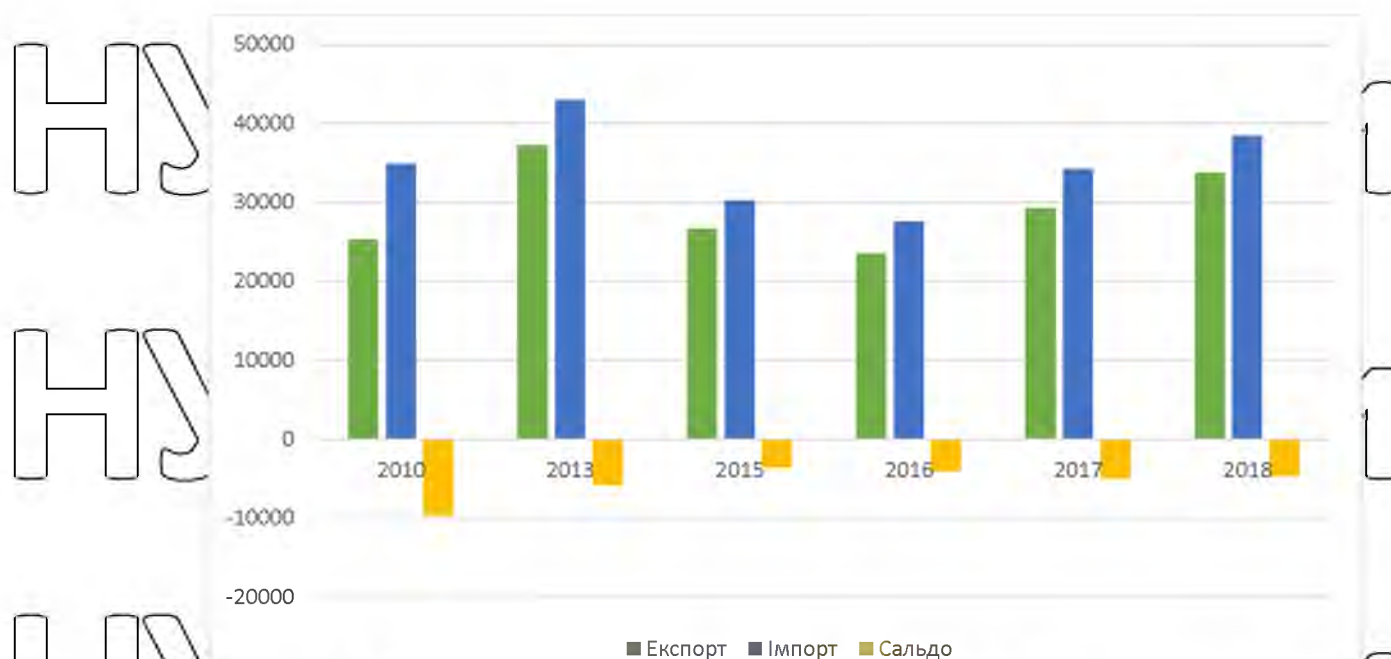

Рис. 1.6 Зовнішня торгівля товарами Республіки Білорусь
(млн. дол. США)

Завдяки цій діаграмі можна побачити та проаналізувати, що все ж імпорт перевищує в структурі зовнішнього товарообороту Республіки Білорусь. Проте завдяки поліпшенню рівня експорту з роками сальдо набуває кращого результату.

ВВП Білорусі є залежним від експорту. Частка експорту в структурі світового експорту коливається на низькому рівні, а саме від 0,11%-0,25%, а імпорту в межах від 0,13%-0,25%.

Найбільшими в структурі експорту Республіки Білорусь є нафтопродукти та нафта, калійні та азотні добрива, адже Білорусь по величині виробництва даних добрив посідає 2 місце у світі, після Канади, це 5,5 млн тон в рік. Також Білорусь відома виробництвом тракторів, як я вже наголошувала, а також хімічними волокнами, м'ясо-молочними продуктами та цукром. Імпортує країна такі товари, як технічне обладнання, сировини для хімічного виробництва та метали.

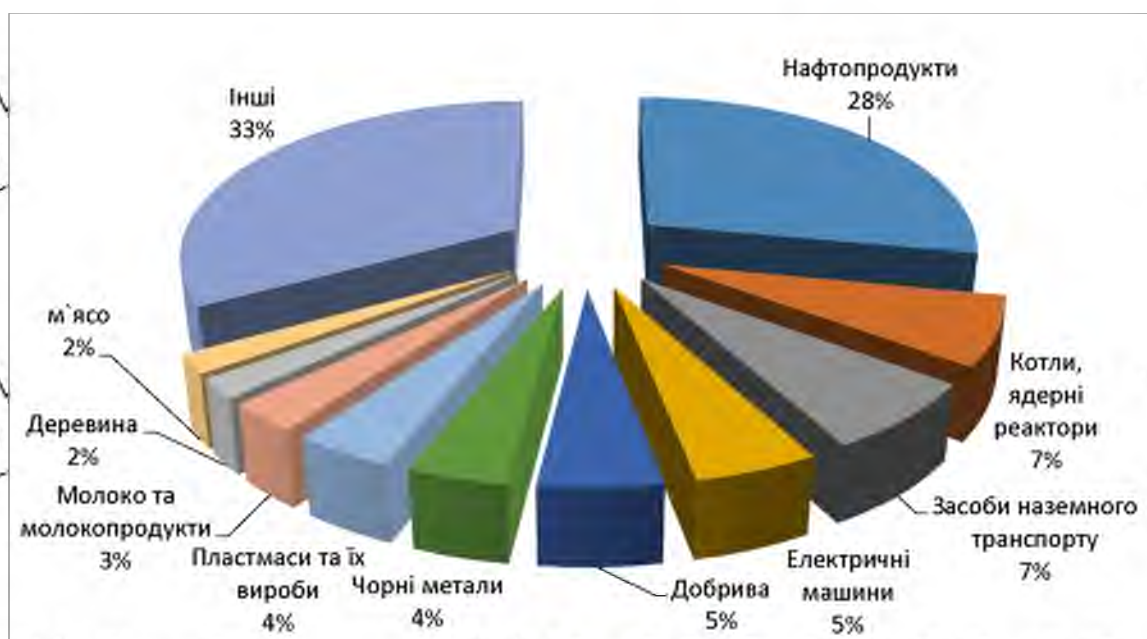

Рис. 1.7 Структура імпорту товарів Республіки Білорусь зі світу

На рисунку 1.7 зображена структура імпорту товарів Республіки

Білорусь і видно, що значну частину займає імпорт нафтопродуктів, ядерних реакторів та засоби наземного транспорту окрім залізничного.

Найбільші обсяги експорту до країн світу можна побачити на рисунку

1.8.

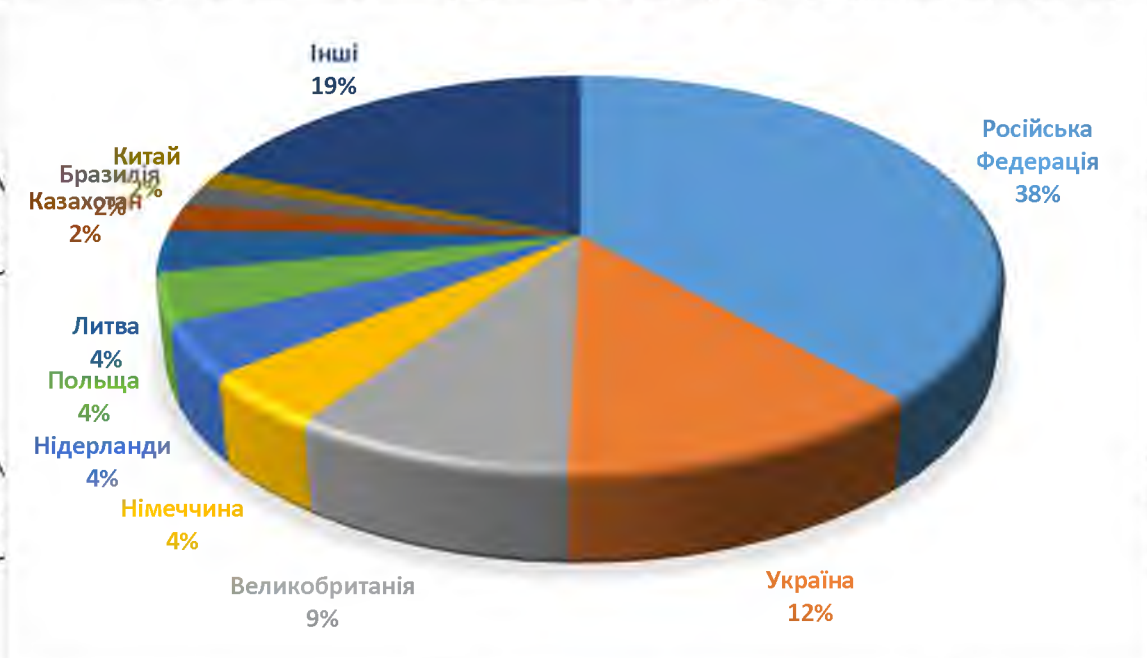

Рис. 1.8 Обсяг експорту з Республіки Білорусь до країн світу в 2018р

Як можемо побачити, найбільше Білорусь експортує товари до Росії, а на другому місці стоїть Україна, далі йде Великобританія, Німеччина,

Нідерланди, Польща та інші. Можна зробити висновок, що Україна є важливим партнером для Білорусі.

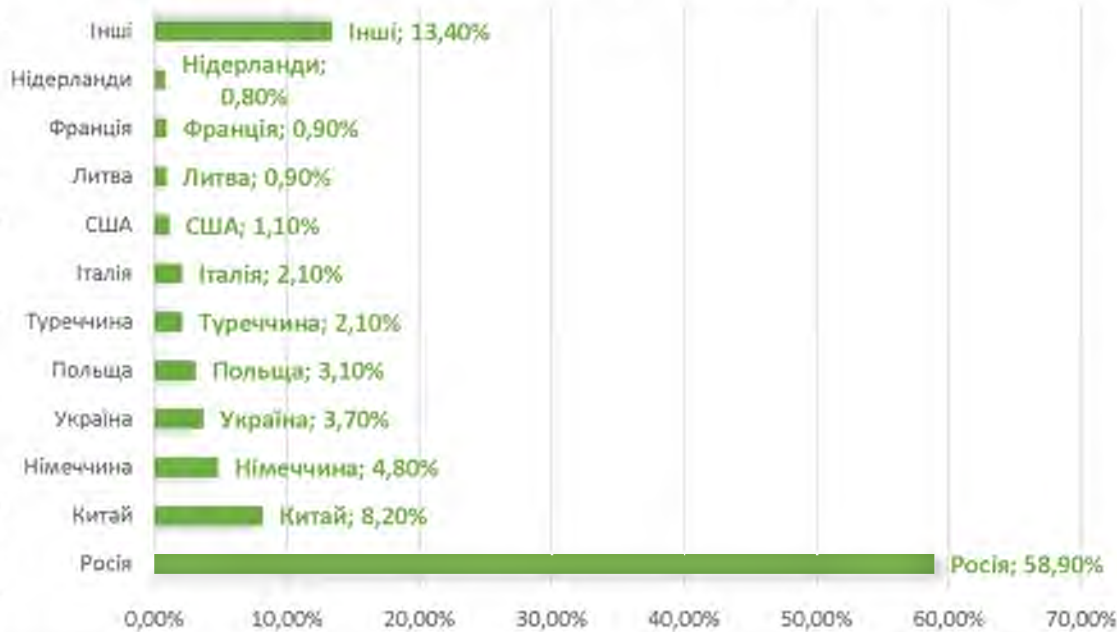

Рис 1.9 Структура країн-експортерів Республіки Білорусь у 2018 р

Як можемо побачити, що найбільше Білорусь імпортує товари з Російської Федерації, на другому місці Китай, на третьому Німеччина. І аж на четвертому місці наша Україна.

Успішною частиною зовнішньоекономічної діяльності Білорусі є зовнішня торгівля послугами. Саме в цьому секторі є позитивне сальдо, для прикладу в 2018 Республіка надала послуги на 8,7 млрд. дол., импорт – 5,4 млрд. дол. сальдо є позитивним і складає 3,3 млрд. дол.

Загальний товарообіг Білорусі у 2020 році склав 5,3 млрд. дол. США.

У 2021 році Білорусь засекретила той факт, що більшу частину імпортованої продукції Республіка буде експортувати до Росії. Відомо, що з січня по червень експорт Білорусі до РФ становить 8,71 млрд. дол., а засекреченого товару на 1,29 млрд. дол. Хоча дані з минулих років значно менші. Це пояснюється тим, що Україна заборонила поставку деяких продуктів в Росію, і тепер Російська Федерація шукає шляхи задоволення потреб своїх громадян.

У 2020 році Білорусь зайняла 49 місце у звітах Світового банку, як країна в якій можна вигідно займатись і вести бізнес.

Щодо експорту, то з роками він падає, майже щороку на 15-20%. В 2020 році експорт до України знизився на 2,1 млрд. дол. США. А нагадаю, що Україна є другою по величині торгівельним партнером після Російської Федерації.

Якщо підбити підсумки до зовнішньоторговельної діяльності Білорусі, то можна сказати, що для України вона вже є економічно не привабливою оскільки з 2019 року якість товарів почала погіршуватись.

1.3 Співпраця України та Республіки Білорусь

Нажаль з минулого літа відносини між Україною та Республікою Білорусь почали швидко погіршуватись. Спочатку президент Республіки не захотів відпустити до України людей, що воювали на Донбасі, а потім Україна не визнала політичних виборів в Білорусі, а згодом підтримала сторону Європейського Союзу та припинила авіасполучення з Мінськом.

Сподіваюсь ситуація всім відома з цим, де Лукашенко Олександр Григорович націлив ракети у літак, який пролітав межі Білорусі і примусово посадив літак у себе, не випускаючи пасажів за межі Республіки. Олександр Григорович Лукашенко періодично почав звинувачувати Україну у постачанні зброї та підготовці протестів проти Білорусі.

Проте економічна сторона відносин не так сильно постраждала, як політична. Ще вагомою причиною погіршення цих взаємовигідних зв'язків є те, що Україна прагне бути в Європейському Союзі і налагоджує в своїй державі все так, аби тримати рівень, який завдає Європейський Союз.

Білорусія ж все таки не витримує натиску з боку Російської Федерації і підпорядковується їй, адже Росія для Білорусі є першим торгівельним партнером і відректися від Росії для Білорусі наче перший і найшвидший шлях до банкрутства.

Україна сприймає Росію як агресора і тому припиняє всі свої зв'язки з нею, а Білорусь уже підпадає під негативну сторону в причинно-дружби з Російською Федерацією.

Наразі між Україною та Республікою Білорусь існує 219 двосторонніх документів, з них 114 відомчих документів та 105 міждержавних та міжурядових документів та 86 мікререгіональних документів.

Стан зовнішньоторговельного обороту за 2016-2021 рік можна побачити на рисунку 1.10.

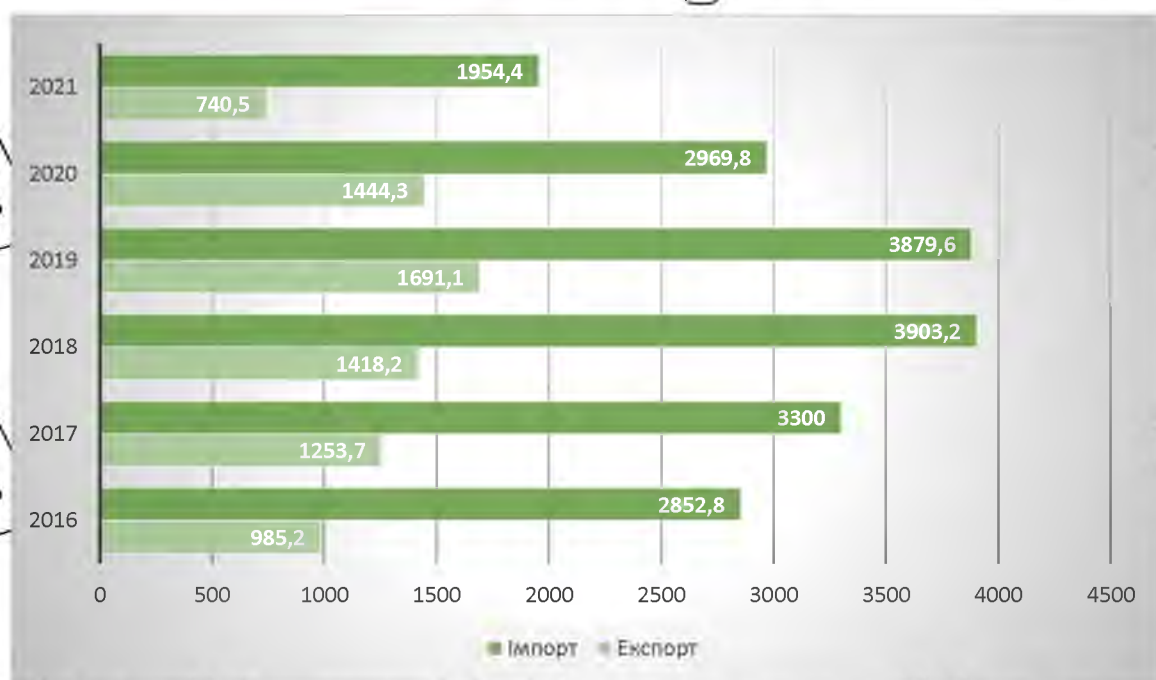

Рис. 1.10 Зовнішньоторговельний обіг товарами та послугами між Україною та Республікою Білорусь (млн. дол. США)

Згідно даним рисунку 1.10 можна зробити висновки, що Україна імпортує більше товарів та послуг з Республіки Білорусь майже в тричі. У 2016 році наш експорт склав 985,2 млн. дол., імпорту – 2852,8 млн. дол. У 2017 році експорт сягнув 1253,7 млн./дол., а імпорту – 3300 млн. дол.. У 2018 році експорт сягнув 1418,2 млн. дол., а імпорту був найвищий в порівнянні з цими роками і склав 3903,2 млн. дол.. В 2019 році імпорту був 3879,6 млн. дол., а експорт – 1691,1. В 2020 році імпорту становив 2969,8 млн. дол., а експорт – 1444,3 млн. дол.. Структуру експорту між Білорусією та Україною за січень-липень 2021 року можна побачити в таблиці 1.2, а також

Структуру імпорту між Білорусією та Україною за січень – липень 2021 рік у таблиці 1.3.

НУБІП України

НУБІП України

Структуру експорту між Білорусією та Україною за січень-липень

2021 (млн. дол. США)

Таблиця 1.2

Назва продукції	Сума, млн. дол. США
Залишки та відходи харчової промисловості	116
Чорні метали	109
Насіння олійних та зернових культур	59,5
Ядерні реактори, котли, машини	57,2
Залізничні локомотиви	53,9
Пластмаси, полімерні матеріали	36
Папір та картон	33,6
Електричні машини	31
Мідь та вироби з неї	25,8
Вироби з чорних металів	23,8

Як видно з вищезображеної таблиці, що найбільше Україна експортувала залишки та відходи харчової промисловості, далі ідуть чорні метали, насіння олійних та зернових культур, ядерні котли, залізничні локомотиви і аж на останньому місці ідуть вироби з чорних металів.

Структуру імпорту між Білорусією та Україною за січень-липень

2021 (млн. дол. США)

Таблиця 1.3

Назва продукції	Сума, млн. дол. США
Палева мінеральні	1343,8

Добрива	204,6
Засоби наземного транспорту	127,6
Пластмаси, полімерні матеріали	88,7
Деревина та вироби з дерева	65,3
Хімічна продукція	57,9
Ядерні реактори, котли, машини	47,8
Скло	31
Органічні хімічні сполуки	24,4

Як ми можемо бачити, що найбільше ми імпортували нафтопродукти, потім добрива і на останньому місці хімічні сполуки.

Проте з 2021 року Білорусь ввела обмеження у вигляді ліцензування на імпорт деяких українських товарів, а саме:

- Кондитерські вироби
- Шоколад
- Соки
- Картон та паперові вироби

- Продукція АПК
- Пиво
- Сільгосптехніка
- Цегла

- Керамічна плитка
- Плити ДСП і ДВП
- Пральні машини
- Меблі

Міністерство економіки запевняють, що дані обмеження зі сторони Білорусі є необґрунтованими та дискримінаційними. Режим індивідуального ліцензування означає контроль імпорту української продукції до Білорусі.

РОЗДІЛ 2. СТАН ЗОВНІШНІХ ВЗАЄМВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ

2.1 Аналіз зовнішньої торгівлі між Республікою Білорусь та Україною

Зовнішня торгівля між Україною та Республікою Білорусь у нас триває вже дуже давно, а саме з 1997 року. Саме тоді була підписана угода про економічне та науково-технічне співробітництво Міністерствами сільського господарства обох держав. Проте з роками стан наших економічних відносин значно погіршився через погану якість та політичні проблеми.

Україна та Білорусь торгують між собою не тільки сільськогосподарською технікою, а й добривами, продукцією лісового господарства, овочами, нафтопродуктами, пластиком, залишками харчової продукції. Добривами і т.д. У 2021 році Україна підняла продаж овочів до Республіки Білорусь. Збільшився продаж моркви у 50 раз, товарна картопля також почала гарно продаватись, більше ніж у 3 рази, цибуля зросла у 2,7 рази, червоний буряк продається більше ніж у 6 разів.

Згідно цін, які є актуальними на даний момент в Росії дуже зросли ціни на ці позиції, от для прикладу та сама морква коштує має 1 долар, в Білорусі 0,3 долари, а в Україні всього 0,15 долари. Згідно цієї інформації можна зробити висновки, що українську продукцію Білорусь покім експортує до Росії під виглядом свого виробництва. Зараз Білорусь не перестає імпортувати в України картоплю, так, як минулий рік був не сприятливий і урожай картоплі в Республіці був не такий, яким його очікували.

Відомо, що реекспорту цибулі до Росії не було, адже в Росії ціни були менші ніж в Білорусії.

В 2021 році Україна експортувала овочів до Білорусі на 6,7 млн. дол., але більша частина цих овочів потрапила на полиці російських магазинів

Рис 2.1 Імпорт продукції АПК України з Республіки Білорусь в млн. дол.

Як видно в рисунку 2.1 Україна почала більше імпортувати такі продукти як овочі, молоко, яйця та рибу. Проте ситуація з овочами в 2021 році кардинально змінилась, як я вже говорила. У цьому ж році Україна експортувала сільськогосподарську продукцію до Республіки Білорусь на такому рівні, як зазначений на рисунку 2.2.

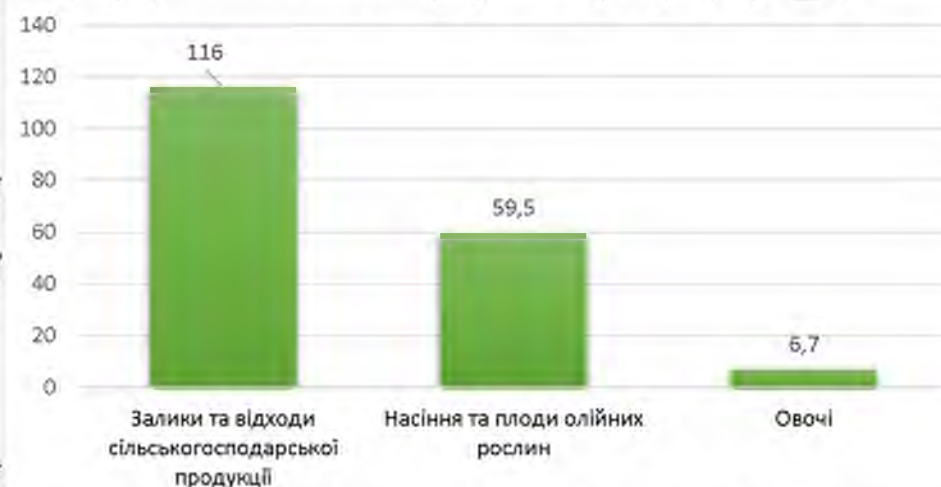

Рис 2.2 Обсяг експорту з України до Республіки Білорусь у млн. дол. за 2021 рік

Експорт залишків та відходів продуктів сільського господарства збільшився на 28,7% порівняно з минулим роком, продаж насіння збільшився на 0,7%, а вивезення овочів збільшилось аж на 87%.

У цьому році Україна закупила в Білорусі продукцію лісового господарства, а саме деревину та вироби з дерева на 65,3 млн. дол. це на 32,7% більше ніж у минулому році, та добрив на 204,6 млн дол. на 18,6% більше порівняно з 2020 роком.

Дивлячись на такі показники, що Україна поступово встає на ноги і підвищує рівень свого експорту, а деяку продукцію взагалі починає експортувати вперше, а це є доволі позитивною тенденцією.

В свою чергу Білорусь ухвалила рішення про індивідуальне ліцензування на імпорт деяких товарів українського виробництва.

2.2 Привабливість Білорусі, як імпортера для України

Чим загалом Білорусь була приваблива для України це знають всі, адже в половини фермерів, а той у 70% наявність такої техніки, як МАЗ і МТЗ.

Проте пройшли роки і на українській площадці появилась техніка таких марок, як John Deere, FENDT, CLAAS та моя улюблена HORSH. Останні три це німецькі компанії, з якими набагато легше і приємніше мати справу. У надійності, якості і потужності даної техніки ніхто давно вже не сумнівається. Багато фермерів вже давно відмовились від білоруської техніки і пересадили своїх робітників на транспорт німецьких а американських виробників.

До уваги, що лише в Україні є повна лінійка техніки та частин до неї німецької компанії HORSH, коли в Австрії є лише 5-6 тракторів і до 8 сівалок однієї моделі. Я особисто люблю цю фірму, адже ми використовуємо її у своїх господарствах. Сусідні фермери придивлялись до неї і зрозуміли, що ця техніка обробляє землі набагато краще чим білоруська.

Дані компанії надають послуги щодо обслуговування техніки і ця послуга є повністю безкоштовною, адже виробники впевнені в своїй техніці.

Даними сівалками і тракторами чи комбайнами швидше, легше і комфортніше обробляти землю, це дає змогу і здавати цю техніку в оренду чи обробляти чужі землі і заробляти не малі кошти, що дуже добре, адже окупність цих тракторів зменшить свій час.

На даний момент стан між Республікою Білорусь та Україною дуже напружений через політичні обставини. Через ці проблеми Україна може припинити поставки та покупки до Білорусі.

Я вважаю, що набагато краще розв'язати руки фермерам, дати їм можливість займатись своєю працею і за допомогою цього знизити рівень імпорту таких товарів як риба, овочі, фрукти, молоко та м'ясо.

Так, як Білорусь ввела нові митні тарифи для імпорту українських товарів, то МЗС зайнялися питанням щодо пошуку нових ринків збуту. Ними виявились Саудівська Аравія, Арабські Емірати, Курдистан, Країни Європейського Союзу та Близький Схід. Розуміючи це ми можемо зробити висновок, що відмова від зовнішньої торгівлі з Республікою Білорусь не завдасть нам великої шкоди. Адже для нас Білорусь стоїть на 7 місці серед країн збуту, а от ми для Білорусі стоїмо на 2 місці і це означає, що Білорусь наваго болісніше переживе втрату даних відносин.

Проте Україна не припинить свої зв'язки з Білорусією, оскільки Білорусь є третім виробником в світі з калійних добрив. Експортувати з Німеччини немає сенсу, оскільки далеко возити, на рахунок Російської Федерації також немає сенсу розмовляти, адже Україна зараз припиняє всі економічні зв'язки із нею.

2.3 Страхування національних економічних інтересів України

співробітництво з Республікою Білорусь

Республіка Білорусь є одним з основних торговельних партнерів України. За підсумками трьох кварталів 2018 р. її географічна вага Структура

експорту становила 2,9%, а в географічній структурі імпорту 6,4%. За цей період порівняно з аналогічним періодом 2017 р. експорт товарів та послуг збільшився на 16,8%, імпорту – на 17,1%.

Незважаючи на збільшення торговельних потоків, слід зазначити, що головну роль у сучасному стані торговельно-економічних відносин України с Республіка Білорусь грає в республіці вплив Російської Федерації. Білорусь та активізували переговори зі ЗМІ на початку 2019 року щодо в'їзду Від Республіки Білорусь до Російської Федерації через заяву Президента Уряд Російської Федерації створити робочу групу з питань інтеграції Російської Федерації та Республіки Білорусь.

Ця ситуація викликає занепокоєння щодо ймовірності використання території Республіки Білорусь для продовження агресії Російської Федерації проти України. Підстави для висновків для такої можливості деякі дії Республіки Білорусь протягом 2018 року, а саме:

- підтримка позиції Російської Федерації на виборах за Генеральна Асамблея ООН з важливих для України питань;
- проведення спільних широкомасштабних військових навчань з Росією Федерації (у тому числі поблизу державного кордону України);
- арешти громадян України на території Республіки Білорусь та їх передача до Російської Федерації.

Також слід зазначити, що такої агресії може не виникнути тільки у збройній формі, а й за допомогою гібриду, зокрема економічними засобами.

Ці дії самі по собі негативно впливають на стосунки між Україною та Республікою Білорусь і ускладнюють процес будівництва конструктивні економічні відносини. Також виконується наприкінці грудня 2018 року відбулися установчі збори Білорусь-Україна експертного форуму «Білорусь-Україна: двосторонній порядок денний в турбулентний регіон» продемонстрований у столиці Республіки Білорусь які є важливими перешкодами для поглиблення торгово-економічних відносин також:

Протилежність інтеграційних шляхів, обраних країнами (Україна для ЄС і Республіка Білорусь в утвореннях Російської Федерації);

- Відсутність чіткої інформації в Україні про що відбувається в Республіці Білорусь (частково через цю участь Республіка Білорусь увійшла до п'ятірки найбільш ворожих щодо України країн підсумки 2018.1), а інформація в Республіці Білорусь про що відбувається в Україні (частково через довіру більшості Білоруське населення, що сформувалося під впливом росіян і проросійські ЗМІ в Республіці Білорусь, що метою України є організація революційних заворушень у Республіці Білорусь).

Відтворення геополітичного панування Російської Федерації проявляється, зокрема, через створення різноманітних інтеграцій асоціації з країнами колишнього СРСР. Так у 1999 р. між Рос Федерація та Республіка

Білорусь підписали угоду про заснування Союзної держави, а в 2000 р. був ратифікований парламентами обох країн. Цей крок і подальший рух до поглиблення інтеграції призвели до створення з 1 січня 2015 року Євразійський економічний союз (ЄАЭС) і посилення залежності Республіки Білорусь від Російської Федерації, а отже посилення впливу Російської

Федерації в українсько-білоруських відносинах (що пояснюється функціонуванням наднаціональних регулюючих органів торгівлі країн ЄАЭС з іншими країнами). З початку 2014 року вплив Російської Федерації її партнерів по ЄАЭС стала частиною її гібридної війни проти України.

Крім того, в останні роки Російська Федерація використовує інтеграційні об'єднання для поступового набуття країни, які входять до цих асоціацій. На початку 2019 року такі дії є знаковим посилення по відношенню до Республіки Білорусь.

Основними Важелями впливу Російської Федерації в Республіці Білорусь є економічними фактори, які включають:

- **Значна залежність економіки Республіки Білорусь від Росії.** Значною мірою білоруська економіка базується на доступі до енергетичні ресурси Російської Федерації (зокрема природний газ і нафта), можливість

отримати їх без оподаткування, а потім продати. крім цього, Зовнішня торгівля Республіки Білорусь в основному зосереджена в Російській Федерації. Останні роки частина з Географічна структура імпорту товарів з Республіки Білорусь стабільно перевищила 50%, а в 2017 році досягла рекордних 56,6%.

- Скорочення поставок сирової нафти з Росії до Республіки Білорусь.

Після значного скорочення поставок у 2016 році, на початку 2019 року в Росії планує подальше скорочення постачання сирової нафти в Республіки Білорусь через борг за природний газ і небажання Республіки Білорусь платити за нього підвищену ціну в 2019 році. При цьому в Росії намічається «податковий маневр», в якому полягає суть зниження експортних тарифів на нафту та підвищення податкових ставок видобутку, призведе до значного зростання вартості сирової нафти нафта для Білорусі.

Більше того, ще один важіль впливу Російської Федерації в республіці У Білорусі, зокрема, високий рівень використання російської мови соціально-економічне життя, що значною мірою сприяє економічній інтеграції ці місця.

Загалом торговельні відносини між Україною та республікою У Білорусі спостерігаються такі тенденції:

- Повільні темпи відновлення торгівлі. Незважаючи на позитивний стабільний динаміка торгівлі з 2016 року, темпи її відновлення зберігаються відносно невеликий. За підсумками 2017 р. варт Україна та Республіка Білорусь порівняно з 2012 р. були нижчими на 39%.

- Підтримання стабільного від'ємного сальдо у зовнішній торгівлі товарів і послуг з Республікою Білорусь, через домінування в комерційних поставках з Республіки Білорусь значні обсяги палива мінеральних продуктів, що становило 52% загального товарообороту між дві держави.

- Деіндустріалізація експортних потоків товарів. За останні роки структура експорту товарів з України до Республіки Білорусь. Якщо в 2012 р. частка машинобудівної продукції промисловості та транспортного обладнання при експорті товарів до республіки Білорусь становила 23,7%, то

за десять місяців 2018 року цей показник знизився до 11,1%. Часткові зміни в структурі експорту товарів щодо збільшення ваги сільського господарства та продовольства продуктів.

- Поступове підвищення значення Республіки Білорусь як Основним імпортером України на тлі зниження цієї ролі з боку Російської Федерації є той може свідчити про трансформацію прямої зовнішньої двосторонньої Українсько-російська торгівля за посередництва Республіки Білорусь. Якщо в 2010 р. частка Республіки Білорусь у загальному експорті і Імпорт українських товарів був майже ідентичним, тоді з початку гібриду агресії проти України, частка Білорусі в загальному імпорті українських товарів показав зростання з 4,7% до 6,9%. Частина Білорусь у географічній структурі України експорт зменшив його свідчить про обмеження українських несільськогосподарських поставок екпортується як в Росію, так і в Білорусь.

Використання Республіки Білорусь як місця для реекспорт вітчизняних товарів до Російської Федерації. Презентація Російська Федерація обмежує ввезення певної продукції на свою територію сільськогосподарської та харчової продукції з 1 січня 2016 року значно аналогічна заборона з боку її євразійського економічного партнера космос - Республіка Білорусь - сприяла збільшенню експорту з України окремі види товарів, які підлягали забороні. Так, експорт м'яса з України до Республіки Білорусь у 2017 р. збільшилася на більш ніж у 8 разів порівняно з 2015 роком, що перевищує загальний показник Білорусь імпортувала ці продукти в 2015 році. Після десяти місяців результатів Навіть у 2018 році відзначається зростання на 13,7%.

- Ослаблення позицій Республіки Білорусь як лідера поставальник нафтопродуктів в Україну. З початком російської агресії Федерація проти України у 2014-2016 рр. Республіки Білорусь значно збільшила свою частку в структурі імпорту нафтопродуктів в Україну. Проте протягом 2017-2018 рр. фізичний обсяг імпорту нафтопродуктів з Республіки Білорусь зафіксовано зниження (з 4,4 млн т у 2016 р. до 3,6 млн т у 2017 р.), що призвело до зменшення його ваги у географічна структура імпорту цієї глави.

- **Енергія.** Значний рівень залежності України від імпорту постачання нафтопродуктів через недостатню для них потужність виробництва на території України визначає потребу в забезпеченні стабільності їх поставок в Україну. Незважаючи на необхідність диверсифікації Постачання в Україні нафтопродуктів залишається високим попитом при надходженні товарів цієї групи з Республіки Білорусь. З огляду на можливе маніпулювання регулюванням поставок сировини нафти з Росії в республіку Білорусь, передбачені пошукові кроки Республіки Білорусь альтернативні джерела постачання

- **Торгівля.** Збереження зони вільної торгівлі в межах СНД, яка дозволяє Україні мати вільну митну торгівлю з Республікою Білорусь керівні інтереси у відносинах з цією країною. В цьому контексті Для України важливо зберегти позиції Республіки Білорусь недотримання санкцій, введених Росією в найближчі періоди. У той же час, враховуючи політичне рішення України про необхідність виходу з СНД, доцільно розглянути альтернативи. Ви можете знайти його в архіві майже повний набір двосторонніх угод про вільну торгівлю між Україна та країни-учасниці СНД.

Деякі з них можна відновити тощо вимагає ретельної обробки. Щоб зняти всі сумніви, сторони мають укласти протоколи про повернення до двосторонньої угоди замість угоди в в межах СНД. Інший варіант — почати переговори про нові угоди про вільну торгівлю, але це більш складний курс дій.

- **Інфраструктура.** Україна зацікавлена в реалізації проекту повна робота каналу між Віслою та Дніпром. Ідея про Створення цього каналу почалося в середині минулого століття для транспортування вугілля з Польщі в Україну. Враховуючи потребу країни в видобуток вугілля шляхом завоювання Донбасу, реалізація цього проекту матиме економічне та політичне значення.

- **Співпраця.** Набуття чинності Угоди про асоціацію між Україною та ЄС створили можливості для доступу України виробників на ринках країн-членів ЄС у зв'язку зі скасуванням підвищення тарифів частина товару.

Реалізація цих навичок вимагає значних ресурсів, які в повністю відсутній в Україні. У цьому контексті зацікавлена Україна встановлення кооперативних зв'язків з Республікою Білорусь для виробництва товарів, які б відповідали їх рівню якості з техніко-санітарними Вимоги ринку ЄС. Перш за все, товари машинобудівної промисловості та транспортне обладнання.

- Дипломатія. Україна зацікавлена в постійному діалозі з Республіки Білорусь на різних рівнях (включаючи проведення нарад представники експертних кіл з обох країн), як отримати максимально можлива підтримка ООН та інших міжнародних інституцій, зміцнення торгово-економічних зв'язків.

Інформаційний простір. Незалежно від географічної близькості, населення Республіка Білорусь не має чіткого уявлення, що відбувається України, і формує свою позицію на основі інформації, представленої в території цієї країни переважно російські ЗМІ Федерації, що створює негативний імідж України. У такій ситуації необхідно надання громадянам Республіки Білорусь місцевої інформації телевізійні канали.

Російська Федерація намагається максимально вплинути на Відносини України з Республікою Білорусь, що робить їх складовою гібридна війна проти України. Зокрема, це спостерігається у таких прояви на підтримку позиції РФ у голосуванні за Генеральна Асамблея ООН з важливих питань для України, проведення масштабних спільних військових навчань з Росією Федерації (у тому числі поблизу державного кордону України) та заборона на території Республіки Білорусь громадяни України та передача їх до Росії Федерата.

Ситуація в розвитку білорусько-російських відносин стала очевидною приклад недооцінки економічних ризиків від поглиблення інтеграційні процеси з Російською Федерацією, а також незбалансовані взаємозалежність призводить до односторонньої економічної залежності від більш потужна держава, поступова втрата політичної незалежності і підвищує ймовірність анексії території Республіки Білорусь Російська Федерація (як крайній

варіант розвитку міждержавного конфлікту). Один з основних ризиків поглиблення інтеграції Республіка Білорусь у складі Російської Федерації є введення республіки Білорусь за всі обмеження щодо товарів з України, які діють Російською Федерацією.

Російська Федерація традиційно прагне до максимуму використовувати нафту та інші вуглеводні як інструмент тиску іншим країнам, особливо у гібридній агресії проти України. Крім цього, Російська Федерація прагне бути єдиним постачальником нафти і нафтопродуктів як в Республіці Білорусь, так і в Україні, створюючи перешкоди для інших країн. Протягом 2018 року було відзначено важливий збільшення частки імпорту нафтопродуктів з Російської Федерації. Географічна структура імпорту цієї товарної позиції в Україні, збереження значної частини Республіки Білорусь на цьому ринку. Для таких Україна небезпечно залежить від поставок нафтопродуктів з цих двох країн (близько 80%). Ось така ситуація містить значну загрозу національній безпеці України.

Негативною є тенденція зовнішньої торгівлі України з Білорусь щодо деіндустріалізації експортних потоків товарів. Вона посилюється свідчить про неефективність структури експорту України відсутність позитивних змін у цьому напрямку економічної політики загалом.

Загалом стратегія України щодо Республіки Білорусь повинна виходити з розуміння, що подальше зближення Республіки Білорусь і Російська Федерація призведе до об'єднання цих країн в одну, що є суттєвим посилить ризики для військової та економічної безпеки України. В основі бажання Республіки Білорусь зблизитися з Росією Федерація складається переважно з економічних чинників. Такий стратегічний Захід України знайти для цього економічні аргументи призупинення глибокої інтеграції Республіки Білорусь і Росії Федерата. Враховуючи, що Україна має для цього власні ресурси недостатня, і загроза об'єднання Республіки Білорусь і Росії Будуть федерації не лише для України, а й для сусідів Республіки Білорусь України ЄС, радимо залучати інституції ЄС до їх пошуку аргументів. Перш за

все в частині гарантій включення території Республіки Білорусь на вантажних транзитних маршрутах ЄС-Азія та відступах Європейські та міжнародні кредитні фінансові установи Республіки Білорусь.

Розуміння деяких політичних труднощів у відносинах між Республікою Білорусь і ЄС, Україна мають стати посередниками у цих відносинах, метою яких це має бути поступова переорієнтація в середньостроковій перспективі Республіки Білорусь про інтеграцію до ЄС. Це вимагає участі Республіка Білорусь у таких проектах, як Східне партнерство, Балто-Чорноморський союз, реалізація проектів ГУАМ тощо. У короткостроковій перспективі один

з головних пріоритетів Зовнішньоекономічна політика має зменшити залежність України від постачання нафтопродуктів з Російської Федерації та Республіки Білорусь. Для цього необхідно провести ряд пошукових заходів альтернативні джерела постачання нафтопродуктів, у тому числі з країн Балтії, Польща тощо.

Можливо, досягнення таких цілей буде необхідним збільшено транзит сирої нафти через Україну Азербайджан та інші країни. З іншого боку, це вимагає посилення зусиль Міністерство закордонних справ у відповідних галузях – насамперед в економіці діяльність міжнародної асоціації ГУАМ.

Найбільш прийнятним варіантом для України було відновлення повна експлуатація вітчизняних нафтопереробних комплексів, крім цього, Україна повинна постійно контролювати залежність своєї економіки від поставок окремих товарів з інших країн, а в разі досягнення критичного межі економічної залежності шукати шляхи диверсифікації цих поставок товарів.

В рамках гарантування національних економічних інтересів України в співпраця з Республікою Білорусь у гібридній війні з Росією радимо рекомендувати: Рада національної безпеки України, Мінекономіки розвитку і торгівлі України, Мінпаливенерго України:

- активізація діяльності з пошуку альтернативних джерел постачання сира нафта та нафтопродукти на території України;

- провести консультації з Республікою Білорусь з додаткових питань можливості забезпечити транзит сирої нафти з Азербайджану в дороза від Чорного моря до українських НПЗ і Республіки Білорусь урізноманітнити свою залежність від Росії Постачання Федерації цієї глави.

Для Міністерства закордонних справ України:

- провести консультації з Представництвом Європейського Союзу України щодо вироблення спільної стратегії відносин з Республікою Білорусь;

- сприяти проведенню спільних українсько-білоруських конференцій с у тому числі спеціалісти Національного інституту стратегічних досліджень, Українська дипломатична академія імені Геннадія Удовенка при міністерстві Українські закордонні справи, Центр росіян та ін. та експерти з Республіки Білорусь.

Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Торгово-промислова палата України, Міністерство закордонних справ України:

- створити постійний форум із відповідними представниками ділових кіл Республіки Білорусь, спрямованих на залучення представників цієї країни створити виробничі ланцюги для товарів, які експортуватиметься на ринок ЄС.

Для Міністерства інфраструктури України:

- створити робочу групу для комплексної оцінки перспектив Участь України в проєкті створення каналу між Віслою і Дніпро.

РОЗДІЛ 3. ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИХ АГРАРНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА РЕСПУБЛІКИ БІЛОРУСЬ

3.1 Політичні відносини між Україною та Республікою Білорусь

З початком нападу Російської Федерації на Україну в 2014 році влада Республіки Білорусь, незважаючи на свої партнерські зобов'язання перед Російською Федерацією щодо участі в ОДКБ та Євразійському економічному союзі, юридично не схвалила окупацію Криму Росією, не приймають та не визнають легітимність України.

Українсько-білоруські політичні відносини зміцнилися упродовж 2017–2018 років. У 2017 році відбулися три зустрічі президентів України та Білорусі П. Порошенка та О. Лукашенка. За результатами цих переговорів було доведено, що Білорусь поважає Україну і у разі потреби готова запропонувати свою підтримку.

26 жовтня 2018 року в Гомелі пройшов форум, на якому було підписано 9 угод про мікрорегіональне співробітництво та укладено низку договорів між українськими та білоруськими підприємцями у галузі економіки, сільського господарства, науки та ін.

У квітні 2019 року Президент Білорусі Олександр Лукашенко привітав Президента України Віктора Зеленського з обранням та зазначив, що «Білорусь завжди була і залишиться для України очікуваним компанйоном, надійним сусідом та другом добра».

Загалом у 2019 році відбулися такі події як:

Політичні консультації в Києві з приводу питань співпраці зовнішньополітичних відомств Республіки Білорусь та України, а також підготовка до Другого форуму регіонів України та Республіки Білорусь.

Відбувся Другий Форум України та Республіки Білорусь в Житомирі.

Відбулося пленарне засідання за участю президентів двох країн у вузькому формат та розширеному форматі.

8-ме засідання українсько-білоруської Консультативної ради ділового співробітництва.

Підписано 15 угод з них 2 міжвідомчі та 13 міжрегіональних угод про спільну роботу між державами.

Підписано близько 40 комерційних контрактів на суму більше 650 млн. дол. США.

Особисто зустрілись Лукашенко О. та Зеленський В. для обговорення щодо подальших кроків для активної співпраці у сфері політичної взаємодії.

Обговорено низку питань що стосуються поліпшення торгівлі в різних сферах діяльності.

У 2020 році відбулися такі події, як:

У телефонному режимі було обговорено ключові напрями співробітництва.

Був здійснений візит делегації України до Республіки Білорусь, підготовка до Третього Форуму регіонів України та Республіки Білорусь

Відбулися президентські вибори в Білорусі після чого українсько-білоруські відносини погіршились. Політичні відносини між двома країнами призуминились

Результати виборів не сподобались громадянам Білорусі та люди почали мітингувати, після чого Лукашенко О. Г. ввів жорсткі міри для припинення цього мітингу. Українській владі не сподобались такі події і вона готова докласти зусиль, аби допомогти білорусам пережити важкий етап в їхньому житті.

- ВРУ підписала Постанову №883-IX в якій вказано, що вибори

Президента Республіки Білорусь були не чесними та сфальсифікованими.

Україна встала на сторону Європейського Союзу та приєдналась до санкцій щодо 40 білоруських високопосадовців причетних до фальсифікації виборів.

В 2021 році Міністерство Закордонних Справ заявило, що український народ повністю солідарний з громадянами Республіки Білорусь та повністю буде підтримувати громадян Республіки не дивлячись на тісні зв'язки між Білорусією та Російською Федерацією. Для України важливі суто українсько-білоруські взаємозв'язки.

3.2 Можливі санкції проти Республіки Білорусь

Останні діяння розпорядку президента Республіки Білорусь Лукашенка Олександра Григоровича викликали гнів міжнародної єдності, яка потім ввела авіаційні обмеження щодо Білорусі та оголошувала нові санкції. Приміром, нещодавно Лукашенко зауважив, що готовий прийняти у Мінську бойовиків «ДНР», аби ті випитали затриманого опозиціонера, щодо можливої участі у війні на Донбасі в складі «Азову». Після цього він зустрівся з президентом Росії та попросив Путіна пустити білоруські літаки на півострів Крим через Росію – Україна своєю чергою пригрозила санкціями.

Що Україна вивозить у Білорусь та ввозить з неї

Основні статті імпорту в Україну:

- енергоносії;
- продукція машинобудування;
- продукція хімічної промисловості;
- металургійна продукція;
- продукція АПК.

Основні статті експорту з України:

- металургійна промисловість;
- машинобудування;

- агропромисловий комплекс;
- хімічна промисловість.

Наразі Білорусь є ключовим постачальником наливно-мастильних матеріалів в Україну. Однак 28 травня Мінськ запровадив на 6 місяців режим власноручного ліцензування для імпорту деяких українських товарів.

У відповідь на це Україна запроваджує 35% спеціального мита на імпорт автобусів і вантажівок з Білорусі.

Чи може Україна перестати співпрацювати з Республікою Білорусь,

Економісти України зазначають, що якщо Україна припине свою діяльність із Республікою Білорусь, то не зазнає жодних втрат.

«У нас з Білоруссю суттєве від'ємне сальдо, за минулий рік це 1,5 млрд дол. Воно формується фактично за трьома статтями: більше 50% –

нафтопродукти, 10% – мінеральні добрива і 8% це МАЗи, автобуси та інше. Якщо

навіть цей імпорт повністю зникне, то наша економіка від цього не постраждає. Я вважаю, що нам потрібно зробити все для того, аби скоротити цей імпорт хоча б по нафтопродуктах та машинобудуванню, щоб натомість наростити власне виробництво», – наголошують експерти. [5]

Аналітик додав, що в Україні є два виробники пального, які можуть виграти у такій ситуації – це Кременчуцький нафтопереробний завод та «Шебелинка». [5]

Для цього потрібно збільшити обсяг виробництва даних виробництв, адже якщо вони знизять своє виробництво, то вони збанкрутують. Щоб цьому запобігти потрібно збільшити обсяг попиту, адже досягти цього можна зменшивши обсяг імпорту білоруського пального.

Як за 11 років перетворився товарообіг між Україною та Білоруссю

Як у динаміці з 2011 року і досі мінялись дані імпорту та експорту між Україною та Білоруссю.

«Така ситуація склалася через те, що ми не можемо налагодити систему стимулів, які дає Лукашенко. Він дає можливість продавати МАЗи з розстрочкою на 7-8 років. Україна також може забезпечити такий лізинг за

умови співпраці з Нацбанком – якщо ми дамо місцевим бюджетам таке ж відтермінування виплати, то й вони купуватимуть український продукт», – наголошують аналітики. [7]

Остатня позиція, з якою будуть проблеми – це добрива, що за собівартістю виробництва дуже дорого обійдуться Україні.

А що стосується експорту, то за підрахунками минулого року він складав десь 300 млн, але він дуже диверсифікований і більшу частку займає металургійна продукція..

За даними Держстату, найбільше товарів за 2020 рік Україна експортувала до Китаю (на 7,11 млрд дол.; на 98,0% більше, ніж за 2019 рік), Польщі (на 3,27 млрд дол.; на 0,7% менше) та Російської Федерації (на 2,71 млрд дол.; на 16,6% менше).

Європейський Союз почав готувати нові санкції проти Білорусі. Серед іншого пропонують заборонити імпорт білоруських товарів. Якщо Україна приєднається до обмежень, багато товарів зникне з полиць магазинів. Але українці, опитані, досі підтримують ідею введення ембарго. А експерти впевнені, що можлива заборона торгівлі вдарить по Білорусі більше, ніж по Україні.

Більшість імпорту Білорусі становлять бензин та інші нафтопродукти, а також добрива та промислові товари. Але білоруські товари також активно продаються у звичних українських магазинах. Найвідоміші з них:

- білизна;
- молоко;
- морепродукти;
- побутова техніка;
- похмурий;
- солодощі.

Є навіть мережеві магазини, що спеціалізуються на продажу останніх двох видів продукції в Україні.

Економісти підраховали: Україна більше купує в Білорусі, ніж продає. У першому кварталі Україна експортувала до Білорусі товарів на 306 млн доларів, а імпортувала майже втричі більше, 863 млн доларів. Тому втрати Мінська від заборони торгівлі будуть набагато більшими, ніж у Києва.

3.3 Опрацювання зовнішньоекономічної стратегії між Україною та Республікою Білорусь

Стратегія – це не деталізований план майбутніх дій. На рахунок зовнішньоекономічної стратегії між Україною та Республікою Білорусь з роками зведеться на нівець. Знаючи те, якими тісними були торговельно-економічні зв'язки між Україною та Республікою Білорусь, взаємний діловий інтерес і зупинку експорту-імпорту між даними країнами через політичні відносини мало ймовірна.

Після виборів політична риторика Мінська розгорнулася на 180 градусів: від Заходу та України ближче до Російської Федерації. Наприкінці 2019 - початку 2020 року Білорусь диверсифікувала свою зовнішньоекономічну політику, намагаючись протистояти інтеграційному тиску з боку Росії, і прагнула порозумітися зі США та Європейським союзом. Україна також посідає важливе місце на порядку денному білоруського керівництва з огляду на її роль у забезпеченні альтернативних поставок нафти, збільшенні торгових потоків та розвитку виробничої кооперації.

Реакція України на внутрішньополітичну ситуацію в Білорусі сприймається як прояв ворожості та втручання у внутрішні справи, натомість демонструється дружба з Росією, робляться зусилля щодо залучення більшої кількості російських кредитів, обіцянки переорієнтувати торгові потоки на користь Росії. Водночас, враховуючи те, що завдяки податковим маневрам ціна на російську нафту досягне світового рівня до 2024 року, виникає питання, наскільки Білорусь зможе вижити без налагодження альтернативної

нафтової логістики, що неможливо без добросусідських відносин з Україною, Польща та країни Балтії.

Стратегічний простір українсько-білоруського економічного співробітництва через скорочення офіційних контактів наразі значно звужений і формується у сфері комунікації МЗС. Розвиток прагматичних відносин з Білоруссю визначено як ключове завдання Стратегії національної безпеки України. Однак про значення Республіки Білорусь у системі зовнішньоекономічних інтересів України офіційно заявлено лише у торговельному напрямку. З точки зору експортних можливостей України,

Білорусь є ринком, на якому українські виробники мають значний торговий потенціал. Особливий інтерес викликає галузь машинобудування. З одного боку, Білорусь згадується серед основних імпортерів цієї продукції, з іншого боку, у наскрізній стратегії її досвід визнано найбільш успішним з точки зору

забезпечення сприятливого режиму інвестування для підгалузей машинобудування. Незважаючи на досвід співпраці у сфері енергетики та транспорту, Білорусь не згадується у відповідних галузевих стратегіях України. Проте навіть торговельний вимір стратегічного економічного

партнерства зараз зводиться переважно до контактів дипломатів, результати яких оцінюються сторонами досить суперечливо. Ділові кола мали більше простору для маневру, хоча також зберігали вичікувальну позицію щодо з'ясування ситуації як від впливу пандемії, так і від політичних факторів.

Механізми макроекономічної та мікроекономічної дипломатії між Україною та Білоруссю донедавна служили моделлю помірних двосторонніх відносин у рамках багатосторонніх шляхів інтеграції. Зараз вони перебувають у замороженому стані, що підриває можливості майбутньої співпраці.

Українсько-білоруські відносини вважалися одними з найрозвиненіших відносин між сусідами на рівні двосторонніх органів, особливо в питаннях торговельно-економічного співробітництва, інфраструктури, транспорту та енергетики. Інституційне співробітництво України з Білоруссю

характеризувалося високою динамікою та системністю. Спільна українсько-білоруська міжурядова комісія з питань торгівельно-економічного співробітництва провела 27 засідань, останнє з яких відбулося наприкінці 2019 року. Практика проведення засідань галузевих робочих груп між засіданнями Комісії (з питань взаємодії промисловості та виробництва; у сфері постачання нафти та нафтопродуктів; для вирішення проблемних питань взаємної торгівлі при здійсненні ветеринарно-санітарних заходів; для міжрегіональних та міжрегіональне.-прикордонне співробітництво) дозволили конструктивно розглянути питання взаємного доступу до ринків та усунення бар'єрів у торгівлі. Ефективно функціонували й канали мікроекономічної дипломатії. Якщо за підсумками I Форуму регіонів України та Республіки Білорусь було підписано 9 угод про міжрегіональне співробітництво та укладено договорів між суб'єктами господарювання України та Білорусі на суму понад 100 млн. доларів США, то в рамках Другого Форуму 15 угод та 40 торгових контрактів на суму понад 500 мільйонів доларів. США.

Особиста участь у Регіональних форумах президентів країн створила позитивний поштовх для активізації двостороннього співробітництва між нашими країнами. Статистика свідчить про активізацію товарообігу на регіональному рівні після двох Регіональних форумів. 16 регіонів України збільшили експорт до Республіки Білорусь порівняно з 2018 роком. Також зросли обсяги імпорту з Республіки Білорусь в Україну в розрізі 9 областей України. Особливі надії покладалися на Третій регіональний форум, який був запланований на жовтень 2020 року, але був перенесений на невизначений термін через погіршення внутрішньополітичної ситуації в Білорусі. Ймовірно, що українські компанії тепер уважно розглядатимуть перспективи співпраці з білоруськими компаніями.

Скасування та відкладення економічної дипломатії не дозволяє розраховувати на подолання негативних явищ у двосторонній торгівлі заходами економічної політики. Через масові страйки та погіршення

фінансового становища білоруських промислових підприємств під загрозу опинилися й раніше прийняті контрактні зобов'язання. П'ять років поспіль товарообіг між країнами зріс у середньому на 13% при постійному негативному зовнішньоторговельному сальдо для України, що в деяких країнах подвоїло вартість українського експорту до Білорусі. Проте взаємне розташування країн у технологічному плані визначило взаємовигідний профіль їхньої торгівлі та можливості промислової кооперації. Але за 10 місяців 2020 року товарообіг між Україною та Білоруссю впав майже на чверть. З одного боку, втрата експорту склала близько 230 мільярдів доларів.

США, як правило, не критичні, але досить болючі (14% від вартості товарів, проданих минулого року) для оцінки двосторонньої торгівлі. Всупереч прогнозам, падіння п'ятого за величиною торгового партнера України було на рівні країн з найбільшими втратами (Росія, поруч з Італією та Угорщиною).

З іншого боку, постає питання про причини та наслідки різкого зниження імпорту товарів з Білорусі (майже третина торішнього обсягу, при середньому падінні імпорту в Україну – 13%). Загальна ситуація в білоруській промисловості з початку року погіршується. За даними ЗМІ

Республіки Білорусь, за 7 місяців 2020 року збитки промислових підприємств зросли в 6,1 раза до 1,7 млрд рублів, руб. (близько 650 мільйонів доларів). Білоруські ЗМІ також повідомляють про проблеми з кредитуванням

банківськими установами білоруських компаній. На тлі масових страйків та загострення політичних відносин із сусідом постає питання, наскільки ймовірні перебої в постачанні груп товарів, від яких суттєво залежить українська економіка. Так, у 2020 році 35% всіх нафтопродуктів надійшло на український ринок з Білорусі. Експерти розвіюють побоювання щодо можливих перебоїв у постачанні палива, доводячи достатній рівень географічної диверсифікації доходів та надлишок нафти та бензину в Україні.

У випадку з білоруськими бітумними сумішами, які «завсювати» 60% українського ринку, є інші аргументи. Через відсутність інших каналів

постачання їх замінити складно, але дефіцит цієї товарної групи не настільки критичний для національної економічної безпеки, як паливо та переорієнтація, хоча й повільніша та дорожча, має переваги в довгостроковій перспективі. Ще одним продуктом ризику є білоруські добрива. Після введення санкцій проти російських постачальників на них припадає 34% усіх іноземних поставок. Завдяки перевагам, порівняно з європейськими аналогами, якісним характеристикам продукції, широкому асортименту, швидкій та надійній логістиці, білоруські виробники добрив стали практично незамінними партнерами для багатьох українських аграріїв. Також є ймовірність, що Україна скоротить закупівлі тракторів Білорусь (вони становлять 10 відсотків усіх поставок) та автомобілів МАЗ. Тут переможцями можуть бути місцеві виробники сільгосптехніки, які вже давно виступають за посилення протекціоністських заходів. Додаткові ризики полягають у тісному переплетенні економічного та політичного векторів у поведінці українських підприємців: деякі компанії можуть відмовитися від співпраці з державними органами Білорусі з ідеологічних причин.

Взаємовигідне співробітництво між Україною та Білоруссю у сфері транспорту наразі перебуває в системі несприятливих політичних координат за участю третіх країн. Внутрішньополітична ситуація в Республіці Білорусь поки що не вплинула на українсько-білоруське співробітництво в транспортній сфері, яке продовжує розвиватися у напрямку використання транзитного потенціалу держав шляхом оптимізації існуючих та створення нових маршрутів міжнародних пасажирських перевезень і товари. залізничний, повітряний, автомобільний і водний. Серед основних напрямів співпраці: збільшення вантажоперевезень та залучення додаткових обсягів міжнародних транзитних вантажів за рахунок реалізації проектів з реалізації вантажних перевезень із комбінованим транспортним поїздом «Вікінг», поїздами з контейнерами «Зубр» та «Контейнеровози», відновлення вантажного та пасажирського транспорту та створення відповідної інфраструктури на річках Дніпро та Прип'ять, у тому числі в рамках

Міжнародного водного проекту Е 40 (Україна, Республіка Білорусь, Республіка Польща); продовження співпраці у сфері льотної придатності, безпеки польотів та експлуатації, технічної та сервісної підтримки та

технічного обслуговування повітряних суден шляхом виконання положень

Міжінституційної угоди про льотну придатність, підписаної 7 липня 2020

року; завершення процесу лібералізації автомобільних перевезень вантажів і

пасажирів між Україною та Республікою Білорусь. Однак через недавні

погрози Лукашенка припинити транзит вантажів через Білорусь до

литовських портів, а також через відображені обіцянки Польщі та Литви

призупинити пропуск вантажів з Білорусі на Захід, існує ймовірність

пошкодження транзитні маршрути.

Додатковою точкою болу у двосторонніх відносинах стала політика

України щодо переміщення білоруського ІТ-бізнесу. У серпні український

уряд збільшив річні квоти на прийом кваліфікованих ІТ-спеціалістів з-за

кордону до 5000. Крім того, лібералізовано вимоги щодо переведення таких

спеціалістів в Україну: зокрема, скорочено стаж роботи до трьох років, а

мінімальний дохід спеціаліста до приїзду в Україну за минулий рік має

становити не менше 24 тис. дол. Міністерство цифрової трансформації

України спільно з Міністерством закордонних справ та Міністерством

економіки відкрили інформаційний портал із штатною службою підтримки

людей, які планують виїхати з Білорусі. Окрім сайту, на якому покрокова

інформація про процес переїзду в Україну та працевлаштування, є кол-центр.

Бажання скористатися перевагами втечі людського капіталу з білоруської ІТ-

сфери було оформлено в Указі Президента України № 420/2020 «Про деякі

заходи щодо залучення підприємців, кваліфікованих спеціалістів, які є

громадянами Республіки Білорусь», що викликало обурення та реакцію в

Мінську. Однак, згідно з опитуваннями, ще до Указу № 420/2020 третина

білоруських ІТ-спеціалістів була готова виїхати з країни у постійні чи

довгострокові відрядження, а Україна посідала 3 місце серед бажаних країн

для переміщення. Однак вплив переїзду на українську економіку залежатиме

від того, чиїми резидентами (тобто платниками податків) будуть білоруські спеціалісти. Зараз в Україні активно розвивається концепція DigaCity, яка зможе конкурувати з Білоруським Парком високих технологій.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ВИСНОВКИ

НУБІП України

Чесно кажучи, після проведеної роботи, я дуже сильно розчарувалась у нашій владі і не розумію цього парадоксу, як ми Країна з величезним потенціалом, таким великим відсотком родючого чорнозему, який старалась вивезти Німеччина, країна де є сприятливий клімат для того, щоб стати гігантами в сфері АПК і експортувати цю продукцію, ми наче невпевнена в собі дівчина, не знаємо що робити із цією землею і можливостями, які ця земля нам дає.

НУБІП України

Пишучи цю роботу в мене від злості просто тряслись руки. Ми держава, яка займає 1 місце в світовому рейтингу розораності земель. Ми обробляємо 33,5 млн га, з яких 28 млн га це родючий чорнозем. У нас працюють люди, які вимушені мігрувати в Польщу, Німеччину, Данію та інші країни із кращою економікою, аби прогодувати свою сім'ю, хоча ці люди – висококваліфіковані професіонали, які можуть реалізуватись в Україні, але ми чогось боїмося і втрачаємо своїх людей щодня тисячами.

НУБІП України

Взагалі мені це неприємно писати і підбивати такі підсумки, але маємо те, що маємо. Я вважаю, що ми повністю можемо обійтись без імпорту сільськогосподарської продукції зі сторони Республіки Білорусь. Землі у нас в достатку, бажаючих зайнятись аграрною справою – сотні тисяч, знань у сфері АПК у нас вистачає, повторюсь, що є сприятливий клімат для сільського господарства. У нас навіть почали вирощувати ківі, банани, цитрусові, зате ми імпортуємо молоко і молочні продукти, яйця. Рибу та насіння соняшника. Невже ми можемо дати фермерам можливість зменшити кредитний відсоток для відкриття тої самої ферми чи покупки техніки?

НУБІП України

Аграрна сфера завжди була, є і буде прибутковою, адже людей потрібно годувати і давати їм роботу. АПК формує більшу частину надходжень до бюджету. Як це б парадоксально не звучало, але імігранти, чужі люди приїжджають в Україну, щоб почати займатись фермерством, бо в

НУБІП України

нас сприятливіші природні умови, аніж у них, а ми закривши на це очі і далі подовжуємо зв'язувати руки нашим фермерам.

Ми далеко не бідна країна, у нас є всі можливості для розвитку, проте ми не розвиваємось в потрібних галузях.

Білорусь – республіка, в якій не так багато розораних земель, в якій сільське господарство живе в кредит та імпортує нам сільськогосподарську продукцію.

Усі товари, які експортує нам Білорусь ми виготовляємо і вирощуємо у себе. Сільськогосподарську техніку, яку постачає Білорусь ми з легкістю

можемо замінити іншою, більш потужнішою технікою. Молочні продукти можемо виготовляти в себе. Потрібно лише дати більше можливості вітчизняним виробникам.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. <https://belarus.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/ekonomichne-spivrobotnictvo>
3. <https://geografiamozil2.jimdofree.com>
4. https://ua.prostopravo.com.ua/prava_biznesu/zed
5. <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=6313db91-7df8-4ed9-9ac2-5ccc09ea80f7&title=RespublikaBilorus&isSpecial=true>
6. <https://www.uub.com.ua/korysna-informatsiya/faq/sg-produktsiya/>
7. Kaletnik, H., Lutsiak, V., Melnichuk, O., Dovhan, Y., & Malicki, M. (2019). Organizational basis of the development of innovative functional food products by the Ukrainian enterprises of deep walnut processing. *Ukrainian Food Journal*. Volume 8, Issue 1. 169–180. <https://doi.org/10.24163/2304-974X/2019-8-1-16>
8. Kovtun, O., Lutsiak, V., Ostapchuk, A., Lavinska, D., Sieriebriak, K., Kononenko, A., & Bebko, S. (2021). Contemporary Management of University's Strategic Development: the Case Study on Ukrainian Universities. *International Journal of Computer Science and Network Security*. Vol. 21, No. 12. 269–279. <https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2021.21.12.39>
9. Lutsiak, V., Hutsol, T., Kovalenko, N., Kwaśniewski, D., Kowalczyk, Z., Belej, S., & Marusei, T. (2021). Enterprise Activity Modeling in Walnut Sector in Ukraine. *Sustainability*. 13(23):13027. <https://doi.org/10.3390/su132313027>
10. Lutsiak, V., Lavrov, R., Furman, I., Mazur, H., & Zahorodnia, N. (2020). Economic aspects and prospects for the development of the market of vegetable oils in a context of formation of its value chain. *Montenegrin Journal of Economics*. Volume 16, Issue 1. 155–168. <https://doi.org/10.14254/1800-5845/2020.16-1.10>

11. Pryshliak, N., Lutsiak, V., Tokarchuk, D., & Semchuk, J. (2020). The empirical research of the potential, awareness, and current state of agricultural waste use to ensure energy autonomy of agricultural enterprises of Ukraine. *Journal of Environmental Management and Tourism*, 11(7), 1634–1638.

<https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85097535223&origin=resultlist>

12. World Trade Statistical Review 2017. URL: <http://www.wto.org/>

13. Атаманчук Г.В. Государственное управление

(организационнофункциональные вопросы) : учеб. пособие / Г. В.

Атаманчук. — М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2000. — 400 с.

14. Бакуменко В. Методологія державного управління: проблеми становлення та подальшого розвитку // В. Бакуменко, В. Князев, Ю. Сурмін //

Вісник УАДУ. — 2003. — № 2. — С. 11 – 27.

15. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2001 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18, № 19 – 20, № 21–22. — Ст. 144.

16. Далик В. П., Дуляба Н. І. Зовнішня торгівля України: реалії та перспективи розвитку. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. Вип. 7. Час. 1. С. 110-113.

17. Державне управління : словник-довідник [Бакуменко В. Д., Безносенко Д. О., Варзар І.М. та ін.], за ред. В.М. Князева, В.Д. Бакуменка. —

К.: Вид-во УАДУ, 2002. — 228 с.

18. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики [Битяк Ю. П., Шаповал В. М., Багаинов О. В., Біла Т. Р. та ін.] : за ред. В.Б. Авер'янова. — К. : Факт, 2003. — 384 с.

19. Зовнішня торгівля України товарами та послугами за 2018 рік.

Офіційний веб-сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України.

<http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>

20. Коляда О.В., Омельченко М.М. Зовнішня торгівля товарами України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 9. С. 66-70.

21. Конституційні акти Європейського Союзу. Частина I / Упорядник Г. Друзенко, за загальною редакцією Т. Качки. – К.: Видавництво «Юстиціан», 2005. – 512 с.

22. Краткий экономический словарь [Азрилиян О. М., Калащникова О. В., Мещерякова О. В., Азрилиян А. Н.]; под ред. А. Н. Азрилияна. – М.: Институт новой экономики, 2001. – 1088 с.

23. Круп'як І.Й. Вектори зовнішньої торгівлі держави в умовах сучасних економічних перетворень. *Вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*. 2017. Вип. 20. С. 158-162.

24. Леснікова М. В. Статистичні класифікації у зовнішній торгівлі послугами, огляд та застосування. *Статистика України*. 2014. № 2. С. 58-63.

25. Лившиц А. Я. Введение в рыночную экономику: курс лекций / А. Я. Лившиц. – М.: Высшая школа, 2004. – 408 с.

26. Лисак О., Андреева Л. Проблеми та перспективи експорту аграрної продукції України. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2017. Vol. 3. No. 1. pp. 139-151. URL: www.aresjournal.com.

27. Луцяк В. В. Особливості державного регулювання розвитку малого підприємництва. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2015. Том 1. С. 239-247.

28. Луцяк В. В., & Попеляр А. В. Інноваційна стратегія виробничого підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011. №6. С. 18–21.

29. Луцяк В. В., & Стратійчук В. М. Особливості формування товарної стратегії підприємства. *Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наук. праць. Економіка*. 2015. №730-731. С. 60-62.

30. Луцяк В.В., Пронько Л.М., Мазур К.В., Колесник Т.В. (2020) *Маркетинговий потенціал інновацій у олійно-жировому підкомплексі: стан*

ринку, створення вартості, конкурентоспроможність. (Marketing potential of innovations in the oil and fat sub-complex: market condition, value creation, competitiveness) Вінн. нац. аграр. ун-т. Вінниця: ВНАУ. 220 с.

31. Механизм территориального самоуправления и рыночное регулирование. / Отв. ред. Г.А.Ковалева. Екатеринбург: Изд-во Уральского ун-та, 2009. – 67 с.

32. Непрядкіна Н.В. Особливості й перспективи розвитку зовнішньої торгівлі України і ЄС сільськогосподарською продукцією. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. 2018. № 7. с.

60-65.

33. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

34. Офіційний веб-сайт Державної фіскальної служби України. URL: <http://sfs.gov.ua/ms>.

35. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL:

36. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. URL: <http://sfs.gov.ua/>

37. Офіційний сайт Міністерства сільського господарства США (USDA). URL: <http://www.usda.gov>

38. Офіційний сайт Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO). URL: http://www.fao.org/index_en.htm

39. Офіційний сайт статистичної служби Європейського Союзу (EUROSTAT). URL:

<http://err.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

40. Про затвердження Класифікації країн світу: Наказ Державної служби статистики України від 20.09.2012 р. № 389. URL:

<http://www.ukrstat.gov.ua/>

41. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 р. № 959-ХН // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 29 — Ст.

377.

42. Про ратифікацію Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі: Закон України від 10.04.2008 р. № 250-VI // Офіційний вісник України. 2008. – № 31 – Ст. 960.

43. Прощаликіна А. М., Петренко Т. С. Місце України на світовому ринку продукції АПК. Агросвіт. 2018. № 11. С. 22-26.

44. Складові елементи та метод оцінки динамічних здібностей малого виробничого підприємства. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2015. Том 1. №12. С. 67-73.

45. Стеблянко І.О. Географія зовнішньої торгівлі України та її вплив на структурний розвиток національної економіки. *Причорноморські економічні студії*, 2016. Вип. 11. С. 107-112.

46. Чирак М. В., Чирак І.М. Стан та джерела зростання українського експорту сільськогосподарської продукції. *Ефективна економіка*. 2018. № 2.

URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/2_2018/61.pdf

47. Шамхалов Ф. Теория государственного управления: монография / Ф. Шамхалов. – М.: Экономика, 2002. – 638 с.

48. Шевчук В. О., Черкас Н. І. Вплив динаміки промислового виробництва регіону та географії зовнішньої торгівлі на технологічний експорт. *Регіональна економіка*. 2008. № 2. С. 34-43.

49. Що таке світова продовольча безпека і чому Україна посідає 63 місце у рейтингу. URL: <http://bakertilly.ua/news/id44424>